І чужому научайтесь,
й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV. Ч. 235. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 6-го ГРУДНЯ 1957 ЦЕНТІВ 5 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, DECEMBER 6, 1957 No. 235. VOL. LXIV.

УРЯД СПОДІВАЄТЬСЯ ВТРИМАТИ РІВНОВАГУ БЮДЖЕТУ

Вашингтон. — Представник уряду заявив республіканським конґресовим провідникам на конференції в Білому Домі, що уряд старатиметься втримати збалансований бюджет в цілому році, але не може дати запевнення, що це вдасться зробити. Республіканські провідники і представники уряду нараджувалися над тим, яким способом можна б було зредукувати видатки на домашню програму, щоб можна було з бюджету призначити гроші на оборону країни, головним чином на продукцію штучного сателіта. Президент Айзенгавер проводив цими нарадами впродовж 4-ох годин, а пізніше ними керував віце-президент Ричард М. Ніксон також впродовж чотирьох годин. Уряд заявив, що буде просити Конґрес про продовження ще на один рік податків від корпорацій і від надмірного прибутку в теперішній висоті, бо ті податки мали бути зменшені від 1-го липня 1958-го року. Обговорювано на цих нарадах також можливість збільшення висоти федерального заборгування, яке тепер становить 275 більйонів долярів.

Водоночас із цим представники уряду повідомили, провідників Конґресу, що уряд на найближчій сесії Конґресу запропонує збільшити платні військовикам на 6 відсотків, що збільшить видатки на 520,000,000 долярів в найближчому році. Збільшення платень має на цілі затримати в військовій службі науковців і техніків, які залишають збройні сили та йдуть на працю в приватних фірмах, які дають кращі платні. Уряд відкинув був пропозицію збільшити платні військовикам в минулому році, твердячи, що це збільшувало б інфляцію. Заступник секретаря оборони Донелд А. Кворлс представив конґресовим провідникам плян збільшення платень військовикам. Той плян подібний до двох законопроєктів, які є в Конґресі, і які підтримують і республіканці і демократи, тому є добрі вигляди на те, що Конґрес збільшить винагороду фаховим військовикам на найближчій своїй сесії в 1958 році.

Сенатор Морс і журналіст Руарк домагаються резиґнації Айзенгавера

Вашинґтон. — Демократичний сенатор з Ореґону Вейн Морс закликає президента Айзенгавера до резиґнації в користь віце-президента Ричарда М. Ніксона. Морс склав своє домагання резиґнації після того, як демократичні члени Конґресу нарікали на те, що уряд ще й досі не виявляє належного зрозуміння теперішньої ситуації після совєтських успіхів в ділянці керованих ракет і штучного сателіта. Морс сказав, що всі американці щиро співчувають недугам Президента, і всі йому бажають „довгого життя й здоров'я". „Але, казав Морс, ніхто не може мати претенсії до того, щоб він мав енерґію виконувати ті жахливі відповідальні обов'язки того великого уряду, який він займає. „Я ніколи не подивляв Ніксона. Але я пропоную, щоб Президент зрезиґнував, і щоб, згідно з конституцією, віце-президент перейняв його уряд і владу". — Співробітник часописів пресового концерну „Скріпса-Говарда" Роберт Руарк написав статтю під заголовком „Айк повинен зрезиґнувати", в якій заявляє, що він підтримував Айзенгавера під час виборів в 1952 і 1956 роках, і що подивляє його як „генерала, Президента і людину". Але Айзенгавер три рази нездужав і багато часу витратив на видужування і на те, щоб не занедужати знову. Президент має 67 років, він брав участь у всіх війнах, починаючи від Філіппін, він вже займає становище впродовж 5-ох років, яке можна назвати „найбільшим вбивником людей" (американська президентура). 67 років — це поважний вік навіть для менше відповідального становища, а ми „потребуємо в цей час Президента, ний час з усією силою і напругою".

Сенатор Ейкен твердить, що „політика не запевнить добробуту фармерам"

Кензас Сіті. Мо. — Республіканський сенатор із Вермонту, член Сенатської Рільничої Комісії, Джордж Д. Ей- [illegible] вариства Споживчих Кооператив, і заявив, що фермери „не можуть і надалі залежати від політичних метод, які мають їм забезпечити принаймні тимчасовий добробут", бо залежність фермерів від ухвал Конґресу ставить фермерство в рисковне становище. Тому фермери повинні підтримувати свої кооперативи та обороняти їх проти атаків приватників, бо фермери зможуть втриматися на поверхні життя тільки при допомозі самоорганізації. Сенатор Ейкен сказав: „Я щиро сподіваюся, що при допомозі кооператив і інших фермерських організацій зможемо обійтися без урядової опіки і урядового добробуту та контролі". Сенатор Ейкен є фармером і підтримує програму секретаря рільництва Езри Тефта Бенсона, який змагає до того, щоб фермери могли бути в добробуті без урядової допомоги.

ЗИМА ЗАВІТАЛА І ДО НЮЙОРКСЬКИХ ПАРКІВ

Сніг, що падав на протязі всієї середи цього тижня, вкрив не тільки всі шляхи і вулиці, але теж і всі стежки і доріжки по міських парках. На фото: міський робітник прочищує доріжку у Центральному Парку в Ню Йорку.

Снігові майже припинили автовий рух у східніх стейтах

Ню Йорк. — 4-го грудня падав сніг в Ню Йорку цілий день і цілу попередню ніч, і його нападало коло 10 цалів згідно з повідомленням бюра погоди, але в деяких дільницях снігу нападало більше як цілу стопу. Одночасно віяв сильний холодний вітер. Внаслідок цієї снігової, яка сягала від Вірджінії до стейтів Нової Англії, майже припинилася була комунікація автами на автострадах. Вчорі 4-го грудня Автовий Клюб повідомляв, що деякі автостради завалені автами, які не могли рушитися, а на одній автостраді на північ від Ню Йорку колона затриманих авт пристягалася на 13 миль. В місті всі можливі робітники очищували вулиці від снігу, в стейтах Ню Джерзі і Коннектикат закриті деякі школи, бо діти не могли до них доїхати автобусами. В повіті Вестчестер 1000 авт застрягла в снігу. Поліція повідомляє про чисельні смертні випадки внаслідок снігової. 50-річний Маріо Албано помер на удар серця в засипаному снігом авті коло села Бедфорд, Н. Й. В Брукліні померло три особи, які відкидали сніг. В Ню Монмуті, Н. Дж., поховзнулася пані Томас Шеранк під поїзд та згинула на очах свого чоловіка. 5-го грудня панує гарна погода, хоч і холодно.

Департамент оборони відклав випущення штучного сателіта

Кейп Канаверал, Флорида. — Департамент оборони повідомив ввечорі 4-го грудня, що відкладається до неозначеного часу випущення першого пробного штучного сателіта, яке мало відбутися 4-го грудня. В повідомленні стверджується, що це відложення спричинене технічними трудноцами, а також і тим, що технічні працівники стомилися, бо майже цілий день працювали над пробою випустити сателіт, але це не вдалося. Тисячі осіб чекали над берегом, щоб побачити перший американський сателіт, али червоні світла над досвідною площею повідомили їх в 9:10 ввечорі, що пробний вистріл не відбудеться. Заступник директора проєкту „Венґард" Дж. Пол Волш повідомив, що пробний сателіт був зовсім готовий до випущення, і що немає жадних більших трудноців до його вистрелення, але витікав „локс" (плинний кисень) із вентиля, якого не можна було направити. Дати нової проби випустити цей сателіт досі не подано до відома.

Робітники проти чотириденного тижня праці

Ню Йорк. — Перший Крайовий Ситі Банк в Ню Йорку заявляє, що „ілюзією" є проєкт деяких робітничих провідників, щоб вже тепер можна було завести чотириденний тиждень праці. Представник цього банку пригадує опитування, які був перевів Американський Інститут Публічної Опінії д-ра Ґеллупа, який ствердив, що робітники більшістю 2:1 заявилися проти 4-денного тижня праці, а жінки-робітниці висловилися проти такої пропозиції більшістю 3:1. На думку представника цього банку економіка країни не витримала б такої зміни, щоб платити робітникам теперішні, або ще й збільшені платні, за менше днів праці. Щоб це могло статися без шкоди для підприємців, то робітники мусіли б впродовж 4-ох днів випродукувати стільки скільки тепер виробляють впродовж 5-ох днів. Самі робітники не хочуть меншого числа годин праці, бо коли в Акроні завели 6-ти годинну шихту праці, то 10 відсотків робітників прийняло ще й іншу працю, а 30-40 відсотків робітників брали ще надчисельні години. Представник банку заявляє, що більше вільного часу можна в теперішніх умовах осягнути тим, що понизилося б життьову стопу американського робітництва. Але провідники робітництва відповідають на те, що таких самих арґументів вживали працедавці, коли робітники домагалися п'ятиденного тижня праці.

Екзекутива ФА-ЗДА затвердила УСТ Тризуб членом АФЛіґи

Екзекутива ФАсоціяції Америки розглядала в останніх днях справу трансферу УСТ Тризуб, Филаделфія, б. члена ФФЛіґи і Іст-Пенн-стейт і провід американського футболу офіційно затвердив український клюб членом міжстейтової екстракляси.

Провіривши давніші звіти ФФЛіґи Іст-Пенн-стейту, АФЛіґи, та спеціяльних делеґатів ФА-ЗДА, Екзекутива американського футболу закінчила 16-тижневий спір та остаточно затвердила УАС Тризуб членом АФЛіґи. Фінальне становище проводу американського футболу дало прихильне голосування в користь українців Филаделфії 8 „за" — 1 „проти". Протест ФА-Іст-Пенн-стейту і дистрикту відкинено.

Гаммершилд осягнув частинний компроміс в ізраїльсько-йорданському спорі

Єрусалим. — У спорі довкола періодичних конвоїв із товаром з Ізраїлю до ізраїльської гори Скопус, почерез йорданську територію, осягнено компроміс настільки, що заповіджено було на середу вечером найближчий конвой. Йорданія погодилася, щоб везено на гору Скопус також газоліну, проти чого вона раніше рішуче запротестувала. На горі Скопус є ізраїльський університет, шпиталь, пекарня і т. д. Щоб дійти до порозуміння, генеральний секретар ОН Даг Гаммершилд кількакратно їздив до ізраїльських і йорданських властей. На остаточному засіданні в столиці Йорданії Амману, крім короля Гуссейна і міністра закордонних справ Самір ель Ріфая, взяли участь також шеф штабу йорданської армії і його заступник. — Подробиць компромісу не проголошено. Можливо, що по- [illegible] із названий йорданський міністер закордонних справ на заповідженій пресовій конференції. Західні коментатори не виключають, що цей компроміс дасть притоку єгипетсько-сирійській пропаганді відновити кампанію проти режиму короля Гуссейна, як ніби угодівського супроти Ізраїлю. Зате нема познак, що Гаммершилдові вдасться переконати Йорданію, щоб вона перестала бойкотувати діючого голову Перемирчої комісії Об'єднаних Націй, полк. Байрона Лірі, як ніби про-ізраїльського. Гаммершилд виїздить до Сирії, — відкіля поїде до Ливану.

Японія проголошує „Білу Книгу" в справі збросння

Токіо. — Японські військові кола й інші фахівці виготовили плян відбудови японської збройної сили, схоплений в меморіялі до уряду під назвою „Оборона Японії в добі міжпляметарних сателітів і міжконтинентальних керованих ракет". Уряд видає цей меморіял, як свою Білу Книгу. За тим пляном японські збройні сили мають бути призначені для оборони Японії на випадок так званої обмеженої війни. На випадок заатакування Японії більшою потугою (автори меморіялу мають на увазі Сов. Союз або Китай), тоді Японія не зможе сама оборонити себе і заапелює до ЗДА за допомогою. Японія має відбудувати так звані конвенціональні війська — армію, фльоту і летунство — без атомової зброї і без ракет. Японський уряд відкидає концепцію безборонного невтралізму, але й застерігається проти повороту до передвоєнного японського мілітаризму. Свою нехіть до атомової зброї, існуючу від часу скинення на Японію двох перших атомових бомб, Японія маніфестує опозицією, щоб американське летунство на базі в Окінаві було вивінуване в атомову зброю. Все ж, Японія стоїть за зберіганням тісного союзу з Америкою.

60 осіб убитих в залізничній катастрофі в Лондоні

Лондон. — В минулу середу вечером, у південно-східній частині Лондону, на станції Сент Джон, міський пасажирський потяг із паротягом наїхав на стоячий під залізничним віядуктом зелектрифікований пасажирський потяг. Обидва поїзди були повні осіб, які верталися додому з денної праці, або їхали на передріздв'яні покупки. Згинуло понад 60 осіб, а сто кількадесят ранених. Третій поїзд, що над'їхав швидко потім, скеровано в останній хвилині на сліпий шлях і він вискочив із рейок, але обійшлось без людських жертв. Частина віядукту завалилась і при цьому згинуло кілька осіб, які врятувались були при зударі поїздів. Причиною цієї катастрофи, одної з найважчих в Англії за останніх 5 років, була густа мряка. Внаслідку тієї мряки, насиченої вугільним димом, припинився був автомобільний рух та відкликано всі лети літаків. Залізнична катастрофа на станції Сент Джон спричинила поважні комунікаційні трудноці для сотень тисяч мешканців тієї частини Лондону.

Новий губернатор Кипру апелює до примирливости

Нікозія. — На Кипрі відбулося офіційне заприсяження нового губернатора, сера Ю. Фута, наступника маршала Джона Гардінґа. У своїй промові з цього приводу новий англійський губернатор запевнив мешканців Кипру, що він обіймає своє становище „з одвертою думкою і без пересудів", у переконанні, що „злегковаження теперішніх можливостей замирення завело б усіх нас до катастрофи". Загал кипрських греків прийняв зміну на становищі губернатора прихильно і в день його інавґурації не було ніякого акту терору. Проте більшість чільних греків, запрошених до участи в тому святі, відмовились, а в летючках підпільної організації ЕОКА перестерігалось, що існують дві обов'язкові передумови замирення: дозволення архиєпископові Макаріосові на поворот на Кипр і признання кипрським грекам права самовизначення. Відкинення цих принципових вимог потягне за собою відновлення підпільно-революційної війни — погрожували грецькі летючки. Однак англійський міністер кольоній Ленокс Бойд відмовив знову суґестії, щоб архиєпископові Макаріосові дозволити вернутись на Кипр і щоб тільки його одного визнати за репрезентанта населення Кипру.

Голляндія закидає Індонезії зламання міжнародного права

Гааґа. — Голляндський прем'єр Віллем Дреес склав коротку заяву в голляндському парляменті з наатвруванням уряду Індонезії за останні протиголляндські акти. Заборона машинам голляндської летунської лінії продовжувати службу, всупереч існуючій умові, 24-годинний страйк проти всіх голляндських підприємств в Індонезії, заборона голляндським громадянам в Індонезії в'їздити туди і свобідно порушатись по Індонезії, та інші події цього характеру з останнього часу в Індонезії, були схарактеризовані голляндським прем'єром як „виступи проти міжнародного законодавства і проти звичайних людських прав". Голляндський прем'єр заповів, що Голляндія хоронитиме інтереси своїх громадян в Індонезії, що викликало негайний запит комуністичного посла парляменту, чи це означає висилання голляндських воєнних кораблів до Індонезії. Він зажадав перевести дебату над цією справою, однак уряд не хоче публічної дебати. З-поміж усіх проти-голляндських актів в Індонезії у зв'язку з відмовою Голляндії передати Індонезії Західню Ґвінею, — найяскравішим актом було насильне обсадження кількох великих голляндських компаній і підприємств голляндськими робітниками з юнії, опанованої комуністами.

ФРАНЦІЯ ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД НЕБЕЗПЕКОЮ „НЕВТРАЛЬНОСТИ ЕВРОПИ"

Париж. — Якщо НАТО не стане таким союзницьким бльоком, в якому всі члени знатимуть, що кожний мусить виступати в обороні кожного в цілому світі, тоді цей бльок буде настільки слабий, що не зможе опертись тенденції европейських країн до проголошення невтральности. Так заявив французький прем'єр, 38річний Фелікс Ґаяр, виголосивши на цю тему промову на прийнятті у французько-американському Комітеті в Парижі в минулу середу 5 грудня ц. р. Прем'єр Ґаяр, натякаючи очевидячки на недавній конфлікт між Францією з одного боку та Англією і ЗДА з другого у справі достави зброї для Тунісії, заявив, що підставою НАТО повинна бути теза, що ніодин з його членів не може робити нічого, що протиставилось би інтересам іншого члена тієї організації. Ґаяр виступив проти того, щоб значення НАТО обмежувати тільки до військового союзу проти небезпеки совєтської аґресії. Таке обмежене завдання НАТО, мовляв, не зуміє протиставитись тенденції в різних країнах в напрямку до невтральности, яка, в свою чергу, перевела б поділ у вільному світі, послабила б його та особливо пошкодила також З'єдиненим Державам. У Франції — казав виразно французький прем'єр — вартість НАТО оцінюється крізь призму її життьових інтересів у північній Африці. Він признав, що кожний член НАТО мусить мати „повну автономію" в кордонах союзницької організації, але не вільно йому діяти проти інтересів будь-котрого іншого союзника. Другим основним принципом для НАТО Ґаяр назвав „волю і рівність" народів-держав. Коли б не шановано того принципу, сказав Ґаяр, то могло б статися, що деякі держави були б — „трохи більш рівні, ніж інші". За пресовими коментарями — він адресував це на адресу Англії й ЗДА, які, мовляв, замало рахуються з іншими членами НАТО. Крім політичної співпраці — поруч із військовою — Ґаяр домагався також тіснішої співпраці всіх членів НАТО в ділянках економічній і науковій. Загально вважається, що Франція заступатиме цю програму на конференції НАТО „на вершинах" в половині цього місяця у Парижі. — Тим часом урядові Фелікса Ґаяра загрозила поважна небезпечна криза, бо соціялістичні міністри загрозили виступом, якщо уряд надалі буде противитися підвищенню платень. Коли б виступили з уряду соціялісти, то уряд втратив би 100 голосів у парляменті. Коли ж він поступився натискові соціялістів у справі платень, то могли б виступити праві посли з Незалежної партії, яка теж нараховує 100 послів. В одному і другому випадку уряд втратив би більшість у парляменті. Ґаяр почав наради з лідером соціялістів Молле.

Справа втікачів буде предложена з'їздові НАТО

Ню Йорк. — Гурт поважних американських громадян склав Комітет на чолі з Ґеральдом Целлербахом, промисловцем із Сан Франсіско, який заповів, що у своїй акції в користь 200.000 втікачів з-поза залізної завіси в Европі звернеться не тільки до всіх компетентних американських чинників, але й до з'їзду НАТО „на вершинах" в половині цього місяця у Парижі. Керівники цього Комітету відбули пресову конференцію в Заморському Пресовому Клюбі в Ню Йорку, на якому заявилися за законопроєктом, що його в попередній сесії Конґресу зголосив був Президент, а саме, щоб іміґраційний закон побудувати на іншій, ніж дотеперішня квотова система. Комітет пропонує обов'язково впустити до ЗДА 75.000 втікачів з-посеред 200.000, які все ще перебувають в Середній Европі, а з них 50.000 в таборах втікачів, головно в Німеччині й Австрії. Між ними є також 23.000 мадярських втікачів, в таборах в Австрії, Італії і Юґославії. Член згаданого Комітету, Евгенія Андерсон, колишня амбасадорка ЗДА в Данії, твердила, що теперішній упадок престижу в Европі є м. і. наслідком неохочости ЗДА розв'язати остаточно проблему втікачів. Вона твердить, що ЗДА повинні в цій справі співпрацювати з своїми союзниками на терені НАТО. Високий комісар ОН сподівається зліквідувати табори втікачів в Середній Европі щойно під кінець 1960-го року.

В АМЕРИЦІ

● **Власник шинку** в Крів Куер, Іллиной, Кловіс Джованетто оригінальним способом допомагає будувати школу при церкві, до якої належить. У своїм шинку він вивісив оголошення, що за кожне непристойне слово, стягатиме з своїх гостей по 10 центів. Невідомо, скільки він уже зібрав, але першу збірку повністю передав комітетові будови нової школи.

● **60-річна панна Дороті** тримала свою 90-річну матір у власному домі в Шикаґо немов у в'язниці, без світла, огрівання і майже без харчів. Як умовохвору, поліція забрала її до шпиталю. Коли її забирали, побіч виголодпілої матері лежала в ліжку її мертва сестра, 53-річна Маріян, також стара панна. Мати заявила поліції, що впродовж кількох днів випила лише склянку молока.

● **Пані Айзенгавер** вернулася з Ґеттисбурґу, Па., і в столиці почала брати участь в товариському житті 4-го грудня вона була на прийнятті жінок-працівниць армійського шпиталю „Волтера Ріда", а в четвер 5-го грудня прийняла чашу, яку подарувала їй шведська скляна фабрика, і була присутня на прийнятті, влаштованому офіцерськими жінками у готелі „Шератон Парк".

● **У Тоневенді**, Н. Й., чотири юнаки з Боффало гнали автом із швидкістю 95 кілометрів на годину. Поліція пробувала це авто затримати, але воно з усього розмаху поїхало на дерево і загорілося. Два юнаки згоріли в автомашині, а два вмерли в шпиталі.

● **3-го грудня президент Айзенгавер** відбув розмови з Стівенсоном, д-ром Кіллїяном, віце-президентом Ніксоном, підписав чимало документів і голосував на конференції Конґресових провідників. Його праця тривала від 9-ої години ранку до 5:15 по полудні.

У СВІТІ

● **Французьке міністерство** внутрішніх справ видалило з Франції „світового громадянина ч. 1", Ґеррі Дейвіса, який зрікся був американського громадянства, і заборонило йому під загрозою кари в'язниці від 6 місяців до 6 років приїздити до Франції. Ґеррі Дейвіс забагато клопоту спричинив французькій владі.

● **Комуно - мадярський** військовий міністер Геза Ревеш заявив у промові до абсольвентів військової школи, що „комуністична партія мусить мати керівну ролю в армії". Цим він повторив фразу, якої вжив Хрущов після викинення Жукова з уряду і проводу партії.

● **Карль Герфуртнер** із Дюсельдорфу, власник одної із західньо - німецьких приватних летунських компаній, продає своє підприємство і зриває з летунством. Він потрясений родинним нещастям: його 17-річна доньна і семеро інших пасажирів згинули, коли летіли літаком його компанії з Европи до Америки.

● **Комітет кол. в'язнів** кацету в Освенцімі (Авшвіц), які тепер розпорошені в 17-х різних країнах, відкинув пропозицію хемічного концерну Фарбен-Індустрі щодо відшкодування колишнім примусовим робітникам, що їх Ґестапо постачало тій фабриці. Концерн Фарбен-Індустрі хотів дати відшкодування у висоті $6,450,000 тільки жидам, кол. примусовим робітникам, поминаючи осіб інших національностей.

● **На голляндсько - бельгійському кордоні** заарештовано 55-річну голляндку Лянґендейк Ван-Моорст, яка була центральною особою у довгорічному процесі в справі жидівської дівчини, Аннеке Беекман, яку названа голляндка, католичка, врятувала від нацистів, але не захотіла потім віддати її своякам. Цієї дівчини, яка тепер має вже 16 років, не знайдено по нинішній день. Лянґендейк Ван-Моорст засудили були заочно в Бельгії на 6 місяців в'язниці. Тепер відсидить присуджену їй кару.

● **У Лондоні** поширились чутки про замирення, яке має відбутися офіційно між колишнім королем Едвардом VIII, тепер князем Віндзору, і королівською родиною. Князь Віндзору погодився вперше за останніх 21 років промовляти публічно на бенкеті військовиків у Лондоні. Його дружина, причина абдикації Едварда, залишилась в Парижі.

● **Син колишнього президента, Джеймс Рузвелт**, потвердив вістку про те, що арабський шейк, званий „королем бедуїнів", Суліман ель Гасейль, пропонував цього року його матері пані Ф. Д. Рузвелт одруження, але вона відкинула цю пропозицію. Цей шейх нараховує тепер 39 жінок і має коло 70 років, хоч заявляє, що йому щойно минуло 56 років. Він хоче мати 40 жінок — стільки, як мав його батько. Але його дід мав 45 жінок.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СТАРИЙ І НОВИЙ СВІТИ

Американські кореспонденти і спостерігачі однодушно стверджують, що, не зважаючи на те, що Америка врятувала Европу від загибелі в двох світових війнах і після них, европейці не люблять американців. Що ж: бідні не люблять багатих, а старики заздрять молоді. Ті, яким допомагають, ставляться з недовір'ям і заздрістю до тих, які їм допомагають. Слабший заздрить сильнішому, навіть приятелеві і тішиться, коли той сильніший приятель, бува, спіткнеться. Цим пояснюється й те, що випередження Совєтами Америки у вистреленні штучного сателіта Землі викликало в Західній Европі своєрідну злорадість, так, начебто це була прикрість тільки для одної Америки. Очевидно, що державні мужі типу Мекміллена й Ллойда, Піно чи Аденауера здають собі справу з того, що цілість і безпека їхніх країн, всієї Західньої Европи і всього вільного світу залежить від сили З'єдинених Держав, і тому сама можливість зміни у відношенні сил ЗДА і СССР на користь СССР — це смертельна небезпека для Европи. З свідомости цієї небезпеки зродилась ідея з'їзду 15-ох голів урядів держав-членів НАТО, заповідженого на 16 грудня ц. р., з'їзду, на якому керівну і центральну ролю мусять грати З'єдинені Держави. Але саме у зв'язку з цим з'їздом европейські часописи повні злобних завваг на адресу З'єдинених Держав, критики їх закордонної політики, претенсій і сатиричних шпильок. Кількість цих критичних і навіть напастливих голосів така велика, що, наприклад, голова конґресової Правничої комісії, демократичний конґресмен Селлер, вернувшись цього тижня з подорожі по Західній Европі, заявив, що „найбільш зненавидженим американцем в Европі є — державний секретар Джан Фостер Доллес!"

Головним джерелом таких настроїв є просто незнання сучасної Америки. Коли европейці мають рацію, заявляючи, що американці лише після другої світової війни почали „відкривати Европу", а вся закордонна політика ЗДА від часів Вудро Вилсона та його державного секретаря Лансінга по Ф. Д. Рузвелта і його державного секретаря Корделла Голла включно полягала в незнанні історії европейських народів, їхніх розвоєвих тенденцій і їхньої сутньої проблематики, — то водночас сумною правдою є факт, що европейці в своїй масі ще й досі „не відкрили" Америки, не знають її і не розуміють. Европеєць має претенсії до американця за те, що він не всилі звикнути, що на тисячакілометровому шляху треба переїхати десяток державних кордонів із митними бар'єрами, іншими валютами, суперечними інтересами та взаємоворогуючою політикою. Але водночас европеєць не всилі зрозуміти, що американець, який звик до американських просторів і свого державного устрою, який є свідомий власних успіхів, — не радо вчиться від европейців, що хоч мають за собою двотисячорічний досвід, але у вислідї того досвіду докотились до стану залежности від Америки, залежности не тільки від її збройної сили та капіталу, але й технології.

Сам американський карикатурист твердить, що в „дефіляді американських ідолів" попереду ступав піонер, потім ковбой, за ним спортовий „герой", згодом фільмова зірка, за нею повний успіхів бизнесмен, а тепер приходить черга на науковця. Але навіть у цьому спримітизованому жарті є дещо правди, спертому на тому придньому джерелі, що ним є історія країни. І коли від бизнесмена — від економіки масла — тепер приходить зворот до вченого й економіки зброї — то це не є наслідок „гістерії", як твердить европейська преса, а наслідок здорової і розумової реакції, яка прийшла у відповідь на совєтські виклики.

Коли приглянутись американським виборам, нарадам Конґресу, діяльності урядів та обличчю американської преси, то „молода" Америка менше настроєва, як „стара" Европа. Вона має величезну перевагу над Европою, бо вчиться на помилках. Читаючи про дебати у французькій палаті депутатів і тексти інтерпеляцій англійських послів із Партії Праці, складається враження, що там на якомусь місці зупинився поступ політичної думки. На щастя, на керівних державних становищах і тут і там стоять люди, для яких розум, а не настрої, є єдиним керівним і вирішним чинником. А як він повчає, що світ — один і неподільний, і що Европа так само потрібна Америці, як Америка Европі, то й співпраця між ними мусить кращати, а не погіршуватись. Цій цілі саме й присвячений грудневий з'їзд НАТО у Парижі.

РОЗМОВИ З КАТОМ

Не зважаючи на прикрий досвід із відбуванням інтерв'ю з Хрущовим, особливо ж на те обурення, що його викликала у світі і в ЗДА його нахабна поведінка, а ще нахабніші відповіді під час оставленого виступу в американських телевізійних програмах, американські журналісти дальше „летять" на інтерв'ю з кремлівським демагогом і самодержцем. Ще не проминув неприємний посмак після інтерв'ю Елінори Рузвелт і кореспондента „Н. Й. Таймсу" Рестона з Хрущовим, а вже 14 листопада ц. р., поспішив відбути розмову з ним кореспондент американської пресової агенції Юнайтед Пресс, Шапіро, і зараз же на восьмий день за ним — американський „пресовий король" В. Р. Герст мол. разом із редакторами своїх газет Ф. Конніфом і Р. Консідайном.

Відбувати такі інтерв'ю з репрезентантами американської „капіталістичної преси" Хрущов погоджується на диво дуже радо, і ще радніше передруковують ці розмови „Правда", „Ізвєстія" і всі інші всесоюзні газети. Причини цього поквапливого уділювання Хрущовим інтерв'ю американським журналістам і ще поквапливішого передруковування їх повністю (вони займають іноколи аж дві сторінки 4-сторінкових совєтських газет) дошукатися не тяжко. Прочитуючи бо докладно повні тексти цих „розмов", друкованих у совєтській пресі, не можна отрястися від враження, що всі ті розмови є не тільки найкращою пропаґандою для комуністичного режиму, але водночас чи не найкращою... антиамериканською пропаґандою, ефективною особливо серед населення підсовєтських та сателітних країн.

Доказом цього може бути майже кожна із відбутих досі з Хрущовим розмов американських кореспондентів. Все ж таки, найхарактеристичнішою з цього погляду може бути остання розмова з ним Герста і його компаньйонів, що відбулася 22 листопада ц. р. При цьому поведінка американських пресовиків була така ввічлива, питання такі делікатні і репліки на відповіді Хрущова такі слабі, а то й ніякі, що в результаті американські журналісти були змушені признати слушність висновкам „першого секретаря" і погодитися на його неґативну характеристику американської політики і самої Америки, як „країни визиску, воєнної аґресії і відсталости". Деякі із питань колеґ Герста були такого роду, що ставили Амерку в ролі країни, яка потребує... допомоги від Москви для збудування штучного сателіта Землі і для продукції далекосяжних ракет.

Починаючи свою розмову з Хрущовим, Герст і його колеги Конніф та Консідайн розсипалися похвалами на адресу совєтського уряду за його досягнення в ділянці мешкального будівництва, розбудови Москви і продукції автомобілів, здійснені протягом трьох років від часу останнього перебування Герста у Москві. Компліменти були іноколи такі переборщені, що „скромний" Хрущов мусів їх корегувати, стверджуючи, наприклад, що не в автомобільній ділянці треба шукати росту „народного добробуту" в СССР. На закид Хрущова, що сам Герст і його редактори „погано прочитали" листопадову декларацію комуністичних держав, і на образливе твердження його, що він, Хрущов, „не може вірити в об'єктивність" американських журналістів, Консідайн урочисто приобіцяв прочитати „вніматєльно" (уважно) цю декларацію і „обов'язково вивчити її напам'ять". На це одержав він від Хрущова пояснення, що декларація — „це не вірші, щоб їх вивчати напам'ять".

Але чи не найулесливішим і дивовижним було поставлене цим же Консідайном Хрущову питання, чи „допоможе Росія Америці у випущенні штучного сателіта Землі, чи готова вона дати Америці потрібні інформації" про конструкцію „спутніка" і тієї ракети, з допомогою якої випущено „спутніка", як також інформації про те паливо, що його використано при випущенні ракети. Сформульоване так американським журналістом питання в очах совєтських людей, для яких передруковано цілу розмову, поставило зразу ж З'єдинені Держави Америки в ролю відсталої, безпомічної країни, яка потребує совєтської допомоги в різних технологічних ділянках, а з другого боку дало Хрущову нагоду висловити сподівання, що й американцям „кінець-кінцем поведеться збудувати міжконтинентальну ракету, хоч... це не така легка справа" і йому „годі знати, коли це станеться".

Подібного роду були й інші питання та відповіді у розмові Герста і його колеґ із Хрущовим. Балаканина Хрущова на тему відповідальности З'єдинених Держав у готуванні збройного виступу проти Сирії і в організуванні „злочинної авантюри" на Середньому Сході не викликала ніякого рішучого заперечення збоку Герста та його колеґ, і розмова на цю тему залишила у висліді враження, що правда таки по боці Москви. Так само полеміка на тему воєнної аґресії закінчилася висновком Хрущова, що єдино З'єдинені Держави Америки є воєнним аґресором, бо вони, мовляв, вдержують у повітрі половину своїх бомбардувальників, готових скидати водневі й атомові бомби. На „поправку" Консідайна, що не треба говорити про половину, а хіба тільки третину таких бомбардувальників, відповів знову ж Хрущов — за прикладом того жида із співомовки Руданського, за яким „гналося" сто вовків і який врешті із ста дійшов до одного вовка, а потім до миші — що вистачить і одного літака чи хоч би й безвідповідальної ініціятиви одного летуна, щоб запалити світову пожежу. Замість заперечення, Герст назвав цей „висновок" Хрущова два рази „інтересною думкою".

Не заперечили Герст та його колеги й інших іноколи дуже зухвалих і провокативних тверджень та висновків Хрущова. Залишилися без реплікі і з'єсування хрущовські теревені про безправне становище американського робітництва і про американську демократію, яка „вводить... в блуд мільйони людей".

Закінчували розмову вже не Герст і його редактори, але сам таки Хрущов. У відповідь на питання, які його особисті почування до ...комуністичної партії, він почав хвалитися, що „мріє тільки про те, щоб забезпечити всім людям щасливе життя, щоб усі люди, незалежно від національности, незалежно від віровизнання, незалежно від барви шкіри, користувалися всіма добрами своєї праці". В дальшому Хрущов балакав про Бога і релігію, про комуністичну чесність, мовляв, комуністичні політичні діячі Совєтського Союзу, хоч і атеїсти, „високо цінять свої зобов'язання, своє слово і ніколи не порушують взятих на себе зобов'язань". Залишилося за Хрущовим і останнє слово про те, що гостинні двері Совєтського Союзу відкриті для всіх людей доброї волі, „чого не можна сказати про ЗДА, куди совєтських громадян американська влада боїться пускати". Вислухавши стільки наявних брехонь Герст, Конніф і Консідайн ще й „подякували Хрущову за дану їм можливість відбути з ним розмову". Не диво, що Хрущов кпить собі з Америки, а народи, які знають Хрущова і большевизм не з їх забріхано-пропаґандивних слів, але з нікчемно-жорстоких діл, втрачають довір'я до зрілости і провідної ролі Америки. Інше діло, що большевицькі пропаґандисти могли самі відповідно „зредаґувати" поведінку і запити американських кореспондентів, але це не багато змінює суть справи, себто використовування цих кореспондентів для нікчемної большевицької пропаґанди.

„ПЕРША СПОВІДЬ" ПОЛЬСЬКИХ ІСТОРИКІВ

Так можна було б назвати перший конґрес польських істориків, що відбувся ще 1952 року в Отвоцку. Докладні відомості за океаном з'явилися властиво щойно в цьому році, коли на американському книжковому ринку появилися два грубі томи звідомлень з того конґресу, разом з доповідями й дискусійним матеріялом. Для нас цей конґрес був би зовсім нецікавий, бо занадто добре нам відомі і „совєтизація" національної історіографії, і т. зв. ленінсько-марксівська інтерпретація цілої історії народу, що опинився „під опікою" Кремлю. Що більше, ми ще в 1952 році, коли прийшла до нас вістка про цей конґрес, знали, що це — перша фаза очищення польської історії від її „буржуазних складників", а за нею прийде друга фаза, — сповідь польської історіографії від найдавніших часів досьогодні з її „капіталістично-буржуазних впливів". В першій фазі історики ставлять під „соціялістичний" осуд всю дотеперішню свою національну історію, в другому — себе самих.

Отже, метою цього конґресу було: обговорити та устійнити нові методи інтерпретації історії Польщі з ленінсько-марксівського аспекту і визначити з цього ж аспекту нову періодизацію польської історії. Іншими словами, перед польськими істориками стало нове, величезне завдання: за допомогою нових метод очистити історію свого рідного краю від усього, що її створило, а саме від шляхти, дворянства, буржуазно-капіталістичних та імперіялістичних етапів її розвою, а на їх місце ввести в історію Польщі нові етапи її розвою, що їх творив „поневолений правдивий польський нарід". Кожний, що бодай трохи ознайомлений з історією Польщі, здає собі справу, як така реконструкція історії Польщі виглядала б. З того здали собі справу також і ново-режимні польські історики. Тому й не дивно, що цей суто методологічний конґрес, запляновани ще в 1948 році, міг відбутися щойно після чотирьох років підготови до нього.

Підготова до цього конґресу була дійсно велика. В тому часі створено при польській Академії Наук окрему методологічну комісію, зорганізовано „Інститут Кшталценя Кадр Наукових", створено спеціяльну Партійну Школу при ЦК польської комуністичної партії, врешті охоплено цією працею всі університетські катедри історії Польщі. В конґресі, що тривав повних 15 днів, взяли участь, поруч 172-ох польських істориків і „політиків", представники уряду і партії під проводом Едварда Охаба, представники міністерства освіти і всіх майже польських університетів та окрема делеґація „совєтських" учених під проводом проф. Аркадія Сидорова. Основних доповідей на конґресі було тільки 9, але зате була ціла низка окремих кореферетів, які насвітлювали передусім ті проблеми, що їх побіжно потрактували самі прелеґенти. Конґресом проводила окрема президія під керуванням двох відомих нам з Львівського університету польських учених (не істориків): проф. Мантойфля і проф. Лер-Сплавінського. Тематика доповідей була різнородна, але в основному заторкнула такі проблеми, як генеза польського февдалізму, розвій польського капіталізму та генеза „польського буржуазного націоналізму".

Совєтська інтерпретація цих проблем в історії Польщі нас зовсім не інтересувала б, якби вона не заторкувала цілої низки суто українських проблем, зокрема тих, що ще живими стоять перед нашими очима. Належне їх висвітлення в польській науці, зокрема в польській політичній науці, є майже необхідною конечністю, бо тільки тоді польський нарід може мати надію на краще своє майбутнє, коли він критично розгляне свою історію, не з ленінсько-марксівського становища, але таки з суто національного аспекту, і коли зрозуміє як слід своє географічно-політичне та національно-культурне завдання перед історією світу. На жаль, дотеперішня польська наука досі на це ще не спромоглася.

В результаті польські історики під комуністичним режимом, спантеличені, з одного боку, своєю дотеперішньою політичною ментальністю, а з другого — ленінсько-большевицькою лінією в інтерпретації своєї історії, вмовляють в себе і в свою науку так суперечні всякій історичній правді „факти", як, наприклад, втеча польських хлопів і польських козаків до Хмельницького, щоб „разом з ним і з усіми українськими хлопами вирушити в похід проти польських поміщиків" (з доповіді Наталії Ґонсьоровської-Ґрабовської) або те, що „такого економічного і соціяльного тиску, як його зносив польський селянин, разом з українським, (на додаток), на теренах Галичини впродовж цілого 19-го та 20-го сторіч, аж до упадку Польщі в 1939 р., ніхто в світі не може собі навіть уявити" (з доповіді проф. Леона Ґросфельда)

Історію польського поміщицтва реферував проф. Верешицький, правда, доволі загально, але досить об'єктивно, підкреслюючи, зокрема, тенденції на окупованих українських землях, безнастанну боротьбу з усім, що було українське, включно з релігією. Про польський імперіялізм на українських землях, зокрема про польську окупацію Західньої Україна, доповідали Казимир Піварський і головно п. Євгенія Струмєньова. Ця остання мала властиво кореферат на доповідь проф. Вітольда Кулі про економічно-політичну інтерпретацію польського імперіялізму, але з окремою темою: „Західня Україна і Білорусь як терени експансії польського імперіялізму". З її думками варто познайомитись дещо ближче. Ось декілька з них:

„Усім нам відомо, що в Польщі існували найнижчі норми продукції і консумпції, що існували найнижчі платні праці та найбільше безробіття, але на українських і білоруських землях вони стояли взагалі нижче від будь-якого позему культурного народу... Експансія на схід була одним з джерел слабости польської держави і творила ґрунт для постійних внутрішніх конфліктів, що гамувало розвій народу. Про те, що політичне, національне і соціяльне гноблення окупованих на сході народів, зокрема українців і білорусинів, було одним з найнещасливіших потягнень польського недавнього уряду, знали всі здорово думаючі польські політики, але їхніх думок не брали до уваги представники польського уряду". Тут прелеґентка подає передусім думки колишнього редактора Константина Сроковського, який в 1923-24 рр. досліджував з доручення прем'єра Сікорського національну проблематику на т. зв. „кресах всходніх", і після того видав окрему брошуру на цю тему, звертаючи полякам увагу на трагічні потягнення польського уряду на українських теренах. Та це не тільки не стримало польської експансії, але ще більше її підсилило, бо саме від 1924 року починається на повну скалю колонізація українських теренів, зокрема Волині. "Ця колонізаторська польська політика знищила не тільки всі продукційні сили українських західніх земель, але зрабувала їх навіть з тих прав, що їх мав польський робітник на корінних польських землях". Найбільше, одначе, знищення зробила польська „республіка" в ділянці освіти і культури на окупованих українських землях. Для прикладу наведемо Кураторію Львівської Шкільної Округи, де за статистичним польським річником в шк. р. 1922/23 шкіл з українською мовою навчання було 2,452, в 1927/28 — 720, а в 1934/35 — 457. Українська Енциклопедія подає на шк. р. 1930 — 134 українських шкіл". Очевидно, п. Струмєньова не згадує ані про закон Ґрабського, ані про різні здовживання та протизаконні дії польського міністерства освіти в українському шкільництва впродовж існування „демократичної польської республіки". Самозрозуміло, що в даних умовинах прелеґентка не могла порушити суттєвої тенденції польського уряду, а саме денаціоналізаційних метод, що їх застосував польський уряд на окупованих українських землях а, зразу переходить до політичного представництва українського народу в польському парляменті та до його ролі, яку воно там могло відіграти. Вона тільки згадує про те, як то польські політики типу першого волинського воєводи Станислава Сроковського звертали ще на початку існування польської Речі посполитої увагу на те, що „введення українських послів до польського сейму — це трагічна помилка" польського уряду, бо „ті посли фактично принесуть тільки шкоду і компромітацію польській рації стану". „Польський уряд постарався, одначе, що внедовзі число українських послів змаліло до мінімуму... з їх голосом і так ніхто не числився... аж доки не заговорив нарід своїми підпалами фільварків польських панів. Польський уряд відповів на це терором, пацифікацією, розв'язанням культурно-освітніх організацій, закриттям українських шкіл, знищенням бібліотек, масовими арештуваннями і т. п. З того часу Польща стає тереном політичних процесів, яких в 1926 році було тільки 514, а після 1930 р. понад дві тисячі".

Очевидно, прелеґентка весь цей всенаціональний український спротив польській окупаційній владі в рр. 1921-1939 вважає за „пролетарську революцію українських працюючих мас проти панської Польщі".

В кінцевій тезі вона висловлює думку, що „повна національна свобода українського, білоруського та литовського народів, повні права на землі їхніх предків і батьків, їх спільне національне життя і національний розвій без граничних стовпів, вбитих у живий національний організм, — це умова забезпечення правдивої свободи для польського народу на майбутнє".

Очевидно, що ніхто з нас не може мати ілюзій щодо обставин та всіх куліс і позакуліс того роду тверджень. Але також і ці „обставини", себто большевицька тиранія, що запанувала тепер також у Польщі, може підказати полякам, що коли б вони до таких, тепер подиктованих їм в пропаґандивних цілях тверджень були самі прийшли і коли б вони щиро в них повірили та здійснювали, коли б не посилали по український Львів, то були б мали польську Варшаву і Краків. Сьогодні вони тільки потверджують відому їхню характеристику: мудрий поляк по шкоді!

В. Ст.

Д-р М. Дудра

З ЖЕНЕВИ ДО ТАНЖЕРУ

(З відвідин Европи)

(9)

На відміну від інших европейських міст, Мадрид росте більше вгору як в ширину. Він має цілий ряд хмародерів, найвищими з яких є люксусовий 32-поверховий готель „Пляза" і щойно скінчений 36-поверховий офісовий будинок на Еспанській площі. Еспанські хмародери оздобніші як їхні американські прототипи; вони збудовані з рожевої цегли і білого „стоко", що є взагалі характеристичним для архітектури Мадриду. Одиноким типовим американським хмародером є недавно викінчений, функціонально-простий, білий, 18-поверховий будинок американської амбасади. Модернізація Мадриду йде швидким темпом, зокрема, в останніх роках. Уряд розвалює цілі бльоки старих та бідніших домів і на їх місці ставить модерні, біло-рожеві мешкальні доми та комерційні й публічні будинки. Найбільший такого роду будівельний проєкт докінчується саме вздовж Авеніди дель Хенералісімо, де вже постала ціла нова дільниця з мешкальними, комерційними та публічними будинками і де ще тепер саме докінчується будова гігантського „палацу міністерств", в якому мають приміститися всі цивільні міністерства та цивільні станції. Всі ці модерні будинки добре гармонізують з давніше побудованими міністерствами, парляментом, національним музеєм „Прадо", національною бібліотекою тощо. Модерним є також, збудований в 1930-их роках, знищений під час громадянської війни, а потім цілковито відбудований на протязі 9-ох місяців мадридський університет. Це одинокий університет на европейському континенті збудований на американський спосіб. Він приміщений на великому „кемпусі" на периферії міста і складається з цілого ряду академічних будинків, при чому кожний факультет має свій осібний будинок, студентські доми, каплицю та навіть кілька будинків з апартаментами для професорського складу. Велика мадридська арена, де відбуваються бої з биками, хоч і збудована щойно в 1920-их роках, має мавританський стиль.

Найближчі околиці Мадриду мають напівпустинний характер, але сама столиця вся в зелені. Вона має багато парків, садів та площ і бульварів, засаджених південними деревами, кущами і квітами. Найбільш знаним є розміщення в самому центрі міста „Ретіро Парк", — колишня приватна королівська посілість, із штучним малим озером, над яким підноситься монументальний пам'ятник Альфонса XII, подібний своїми розмірами та красою до пам'ятника Линколна в Вашинґтоні, зі статуями визначних постатей з еспанської історії і з зоологічним парком. Знаний мадридський бульвар Пасео дель Прадо та його продовження, Пасео Сотелльо та Пасео Кантеляна, які зливаються з Хенералісімо Авеніда — це не бульвари, а один довгий, вузький парк, яким милями тягнуться кількарядові дороги для авт, променади та хідники. У пунктах, де його перетинають поперечні вулиці, цей бульвар-парк має прекрасні округлі площі, на яких посередині артистично уложених клюмб, підносяться пам'ятники мітичного Посейдона і Сибіллі та Христофора Колюмба. Проте, Мадрид має багато й інших менших бульварів. Майже всі його вулиці широкі, чисті, засаджені деревами та кущами і гарно освітлені неонами.

Комерційно - розваговий центр Мадриду, з елеґантними крамницями, готелями, ресторанами, каварнями, кабаретами та кінами скупчений на відносно малому просторі в самій середині міста, вздовж вулиць Хозе Антоніо (давніше Гран Віа) і Алькаля та довкола Пуерта дель Соль (Соняшні ворота). Тут вдень і ввечері, але, зокрема, ввечері, товпляться маси народу з цілого Мадриду. Публіка здебільша добре вдягнена. На такому загальному тлі вражають групи еспанських жовнірів, вдягнені у цайґові, пом'яті та поплямлені мундури, з обсмаленими та шорсткими обличчями і руками. Це також один з контрастів, яких в Еспанії так багато. Модні колись еспанські каварні починають поволі уступати місце американським „снек барам" та іншим подібним модерним льокалям. У відношенні до населення, Мадрид має найбільше кін з усіх міст Европи. Еспанські і закордонні фільми висвітлюють звичайно в еспанській мові; тільки одно кіно дає чужомовні, переважно американські фільми в оріґіналах. Вулиці Мадриду заповнені модерними, різнокольоровими автами; тільки вряди-годи заплентається між них осел, запряжений до візка чи з в'язанками дерева на хребті. Туристи з цікавістю приглядаються таким контрастам на тлі Королівського Палацу чи модерного, 32-поверхового готелю „Пляза".

Найкращими порами року в Мадриді є лагідні та сухі весна і осінь. Місяці липень і серпень бувають гарячі, але сухі, при чому в той час з гір Ґвадаррама повіває вітерець (сам Мадрид лежить на височині 2,000 стіп). Мадридці нарікають, що в них улітї „пекло на землі", але американці почувають себе в тому „пеклі", як в раю. Тут навіть в найгарячіші місяці, які саме припали на наш побут в Мадриді, можна ходити пішки цілими днями без краплі поту на лиці, бо повітря дуже сухе. А проте, сонце пряжить так тільки три-чотири години на день. Та й тоді, коли відчинити вікна (а їх можна відчиняти навіть без сіток, бо тут немає не то москітів, але навіть мушки), легкий провів вітру таки дає дихати чоловікові. В кожному разі, Мадрид не дуже потребує і майже не має штучного охолоджування. Одне тільки докучає часом мадридцям у гарячі, сухі місяці, а саме хмари пороху, що їх вітер наносить з околиці і з тих дільниць міста, де розбирають старі доми. Взимі у Мадриді зовсім не буває снігу, але його температуру обнижують сніги з гір Ґвадаррама.

Цікавою постаттю нічного Мадриду є т. зв. „серено", тобто нічний сторож, який відчиняє брами кам'яниць. Це — ще один контраст на загальному тлі модерного Мадриду. Хоч нічне життя столиці Еспанії починається коло 10-ої години вечора, брами кам'яниць замикають вже об 11-ій годині, і більшість мадридців здані на свого „серена" майже щовечора. Він не тільки весь обвішаний ключами до кам'яниць, які обслуговує, але озброєний, бо його завданням є також берегти довірений йому сектор від злодіїв та вандалів. Коли „серено" немає біля входових дверей, то його треба викликати плесканням рук. Такий плескіт розлягається по цілому Мадриді аж до 3-ої години по півночі. В гарячі літні ночі, коли вікна спалень звичайно відчинені, не один мадридець засипляє лише тоді, коли скінчиться це плескання. На наші запити, чому мешканці не мають своїх власних ключів, нам відповідали: „А з чого жив би „серено"? Проте, так було за наших дідів і прадідів, від середньовічних часів". Нам тяжко було зрозуміти таку логіку, тим більше, що заробітки „серена" мінімальні. Йому звичайно дають цент-два за відчинення брами. Коли ми, не знаючи цього, дали 10 центів, то він був такий радий, що одною рукою відчиняв нам браму, а другою весь час салютував, повторюючи слово „ґраціяс".

Українська громада в Мадриді складається з малої групи студентів та недавніх абсольвентів університету. Ми були гостем одного з них, а саме д-ра Гаврища.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

КЛЯСИК УКРАЇНСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ

(У 50-ліття смерти Івана Тобілевича)

Загальновідома роля, яку в історії українського театру, в створенні для нього репертуару, в піднесенні його творчої майстерности відіграв, поруч Старицького і Кропивницького, великий український драматург, корифей української сцени, артист, режисер, старший брат Садовського і Саксаганського — Іван Тобілевич. У 50-ліття його смерти український нарід шанує пам'ять цього великого сина, відзначає його славні заслуги перед рідним театром і згадує невідрадні обставини, в яких доводилося жити й творити мужньому патріотові.

Доба Тобілевича — це постійні репресії в зв'язку з селянськими розрухами, до, в часі і після реформи 1861-го року, Валуєвський та Ємський укази про заборону української мови, театру, сценічних постав і далі смуга чорної реакції аж до революції 1905 року. Не зважаючи на всі труднощі, він боровся, перемагав і невтомно творив нові скарби української театральної культури.

З юних років виявив Тобілевич велику любов до театру і з закінченням повітової школи в Бобринці мріяв про дальші студії, про здобуття освіти, але обмежені матеріяльні можливості змусили йти заробляти на життя. Почалася довга, виснажлива праця — писарчуком у станового пристава, далі урядовцем скарбового уряду і згодом міської управи в Бобринці. І раптом — зустріч з Марком Кропивницьким та заснування разом з ним аматорської трупи, яку після виїзду Кропивницького з Бобринця очолив сам Тобілевич. Гаряча любов до театру, великий артистичний талант і прекрасні організаційні здібності одразу [illegible] його на перше [illegible].

[Пр]ацюючи в повітовому су[ді] в Бобринці, пізніше на тій самій посаді в Єлисаветграді, згодом секретарем міської поліції в Херсоні, а потім у Єлисаветграді, він у вільний від роботи час цілковито віддається театрові і рівночасно починає випробовувати свої сили на літературній ниві. Його рецензії на театральні вистави, фейлетони та публіцистичні статті друкуються в місцевій газеті, а слідом за оповіданням „Новобранець", де змальовано тяжке становище українського народу під російським гнітом, він пише в 1883 році свій перший драматичний твір — „сильну і витончену", як висловився Сергій Єфремов, драму „Бурлака" („Чабан"), в якій яскраво розкрив соціяльне лихо і цілковиту безправність українського народу в Росії.

4-го жовтня 1883 року Тобілевича позбавляють праці. Його волелюбні, опозиційні до режиму погляди стають відомі владі, і вона застосовує супроти нього репресії. Тобілевич приєднується до трупи Старицького, що виступала саме в Єлисаветграді, і разом з нею виїздить до Ростова над Доном. Але того самого ранку, коли вони прибули туди наспів наказ про адміністративне заслання Тобілевича. За згодою донського наказного отамана драматург залишився на засланні в Новочеркаському без права виїздити впродовж п'ятьох років.

Три роки пробув Тобілевич у Новочеркаському, працював палітурником і невтомно писав нові п'єси. На фолкльорному матеріялі про Бондарівну і пана Каньовського він створив свою драму „Бондарівна" (1884), а в 1885 році написав комедію „Розумний і дурень". Особливо продуктивним для нього був 1886 рік, протягом якого Тобілевич створив драму „Наймичка", „Не так пани, як підпанки", комедію „Мартин Боруля" і закінчив п'єсу „Безталанна". В них всебічно зображено життя на Україні після селянської реформи, руйнування патріярхальних основ українського села, зубожіння народу і разом з тим гонитву за збагаченням, лихварство.

Діставши в 1887 році дозвіл відбути решту заслання на своєму хуторі Надеждівці, драматург переїздить туди і в 1888 році закладає з Саксаганським новий український театр, хоч їх існувало вже три (Старицького, Садовського і Кропивницького). До його театру входять визначні артисти: Л. Ліницька, Віринa, Дзбановська, В. Грицай. Виступи театру в Києві, в Одесі, Катеринославі, по різних містах і селах України та далеко поза її межами — у Варшаві, Мінську, Кишиневі, Петербузі, Кронштаті — мають величезний успіх. Тобілевич виступає в ролях Назара Стодолі в однойменній п'єсі Шевченка, Прокопа („Сватання на Гончарівці"), сторожа („По ревізії"), городничого („Ревізор"), Омелька, Мартина Борулі, Опанаса у власних п'єсах.

Поруч з артистичною розростається далі драматургічна діяльність Тобілевича. Він створює побутову драму з часів кріпацтва „Батькова казка" (1892), історичні п'єси: „Паливода 18 століття" (1893) „Лиха іскра поле спалить, сама щезне" (1896), „Чумаки" (1897), соціяльно-побутову драму „Понад Дніпром" (1897), комедію „Сто тисяч" (1899), історичну трагедію „Сава Чалий" (1902), п'єсу „Хазяїн" (1900), історичну п'єсу „Гандзю (1902), врешті розпочинає працю над великою трилогією про українську родину, з якої здійснив дві частини: „Суєта (1903) і „Життейське море" (1904). Третьої частини „У пристані" не пощастило здійснити.

Велич спадщини Тобілевича, що виступав під прибраним ім'ям Карпенка-Карого, у всебічному багатогранному показі сучасного йому українського життя. Він зумів перетратити всі впливи інших драматургів і знайшов свій власний творчий шлях, особливо щодо виборів сюжетів, які черпав безпосередньо з життя. Беручи до уваги всі вимоги сцени, драматург широко вживав випробуваних в театрі метод як у розробленні окремих сценічних положень, так і в змалюванні образів. „Від дідів успадкована віра" в те, що „правда там, де свята природа, де землю зрошують трудовим кривавим потом" — проймає його твори.

Творець реалістично-побутової п'єси, він ясно бачив руйнування споконвічних основ української родини, всього укладу життя під тиском окупаційного режиму і вважав Сьвяте Письмо радикальним засобом для вдосконалення людей, а своїх героїв, скалічених отим режимом, Мартина Борулю, що нагадує клясичний образ Журдена в „Міщанині у дворянстві" Мольєра, старшину Михайла, Окуня, Цокуся, Калитку, Пузиря — подібних до персонажів Мопасана і Золя — трактував як моральних потвор.

Великим обсерватором людського життя назвав Тобілевича Іван Франко. „Як письменник-драматург і як артист, Карпенко-Карий був коштовним самородком. Це був глибокий, своєрідний талант, що вмів раз-у-раз лишатися самим собою, і, навіть, торкаючись часом старих тем, він давав щось своє Карпенківське, пив, як французи кажуть, з власної чарки,," — писав Сергій Єфремов.

Спадщина драматурга не втратила своєї сили і сьогодні.

Проф. Ю. Григоріїв

Любомир Винар

НОВІ ДУМКИ ПРО ХМЕЛЬНИЧЧИНУ

Українська читацька громада діждалася нової книжки проф. О. Оглоблина*, присвяченої проблемам національної революції 1648 року. „Думки про Хмельниччину" вносять багато новин у дотеперішню історичну літературу. Зміст книжки виповнюють три розділи-статті: „Золотий спокій". ст. 7-26, Богдан Хмельницький-володар і людина, ст. 27--78, Хмельницький і Українська Державна Ідея, ст. 79-87.

„Золотий Спокій" — це часи 1638-1647-их років, коли польська шляхта не мала збройних зударів з українським козацтвом. Стаття проф. О. Оглоблина є важливим причинком до зрозуміння доби, що попереджала Хмельниччину. В народницькій і сучасній совєтській історіографіях панує погляд про тяжкий економічний гніт і занепад України в першій половині 17-го століття. Ця теза в новому історичному насвітленні не витримує критики. Якщо говорити про експлуатацію і гніт, то слід у першу чергу мати на увазі Галичину. На наддніпрянській Україні економічні відносини були багато кращі, як згадував Самовидець, українські селяни „во всем жили обфито в збожах, в бидлах, в пасіках". Перед революцією на Наддніпрянській Україні господарське життя розбудувалось у всіх галузях. „Золотий спокій" пише автор, був справді золотий, бо українське життя вщерть повнилося золотом багатства і золотом думки" (ст. 8). Саме тому проф. Оглоблин наголошує конечність перегляду й оцінки 30--их і 40-их років 17-го століття, бо без їх розуміння важко знайти правдивий критерій оцінки української революції 1648-го року.

В дальшому автор докладніше зупиняється над деякими галузями українського господарства і колонізаційним процесом Лівобережної України й сусідньої Слобожанщини. Він приходить до висновку, що „це були блискучі часи для розвитку українського сільського господарства ... може найкраще позначився той зріст у царині промисловости ... Буди, гути, салітарні, млини, ґуральні, валюші, папірні тощо рясно вкривають усю територію України, становлячи важливу складову частину народного господарства" (ст. 12). Отже, ми одержали нову картину економічної дійсности Наддніпрянської України 30-ох і 40-их років, яка зовсім розходиться з сучасною совєтською інтерпретацією.

Автор широко й глибинно відтворює багатство українського духового життя першої половини 17-го століття. Зокрема, зупиняється на ролі Петра Могили. За його часів „Україна стала справжнім духовим центром усього православного світу, а Київ — всеукраїнським центром науки і культури. Було б зовсім ненауково і неісторично думати, що ці величезні осяги української релігійної і наукової думки не вплинули на дальший розвиток української духовости й не створили тієї ідейної сфери, що в ній народилась ідея української національно-визвольної революції" (ст. 18-19).

В розділі „Богдан Хмельницький-володар і людина" автор зупиняється над многогранною особистістю великого гетьмана. Проф. Оглоблин, поруч Хмельницького, ставить митрополита Петра Могилу й Київського воєводу Адама Киселя, наголошуючи їхню винятково індивідуальність. Здається, що А. Кисіль, якого В. Липинський назвав одним із найвизначніших наших політиків і патріотів, а заразом одною з найбільш трагічних постатей нашої історії, своєю індивідуальністю не дорівнював двом вищеназваним сучасникам. Зокрема, доволі проблематичний його патріотизм у тодішньому розумінні козацької провідної верстви. Звичайно, слід наголосити виїмкові дипломатичні здібності А. Киселя, який був одним з найвизначніших дипломатів у Польщі 17-го століття.

В дальшому автор розглядає ранні роки Б. Хмельницького і його походження. Досьогодні в українській історіографії не устійнено місця народження Богдана. Сучасник Богдана П. Алепський згадував, що Хмельницький народився в Черкасах, проф. Н. Полонська заступає думку про народження Богдана в Жовкві, проф. Крип'якевич згадує про Чигирин або Суботів, а проф. М. Петровський — про Переяслав. Проф. Оглоблин схиляється до думки Петровського з огляду на особливі зв'язки Хмельницького з Переяславом. Влучне також, на нашу думку, припущення І. Крип'якевича про Чигирин або Суботів, як місце народження Б. Хмельницького. Сьогодні вже устійнено, що в 90-их роках 16-го століття батьки Богдана жили в Чигирині, в якому його батько Михайло був підстаростою. Якщо брати до уваги загальноприйнятий істориками 1594 або 1595 рік за рік народження Богдана, то гіпотеза Крип'якевича має також реальну основу.

Проф. О. Оглоблин згадує про освіту майбутнього гетьмана і про його діяльність до 1648-го року. Автор звертає особливу увагу на 1640-ві роки, про які, на жаль, немає багато даних. Іде головно про участь козаків у боях французьких військ під Дюнкерком, в яких правдоподібно був Б. Хмельницький.

Особистість гетьмана проф. Оглоблин розглядає в двох аспектах: Хмельницький, як людина і володар. Венеціянець Альберто Віміна добачав у Хмельницькому два єства: з одного боку сонну, мрійливу людину, з другого людину вольову, що вміла наказувати і вимагала послуху, людину-вождя. Досьогодні не вдалося відтворити Б. Хмельницького, як людину, з чисто психологічного боку. Про поведінку гетьмана в особистому житті не залишилося багато вісток. Отже, задум проф. О. Оглоблина відворити Б. Хмельницького, як людину, заслуговує на особливу увагу. На основі різних вісток автор відтворює нам „яскравий образ Б. Хмельницького, старого українського господаря, людини, якій нічого людське не було чуже, — і разом з тим могутнього Гетьмана нової Української Держави, якому не бракувало жадних якостей володаря" (стор. 49-50).

В кінцевій статті „Хмельниччина і українська державна ідея" проф. О. Оглоблин пов'язує ідеологію Б. Хмельницького з ідейним впливом гуртка київських інтелектуалістів. Влучно завважує автор, що українська історіографія, захоплена величчю Відновника Української Держави, не присвятила належної уваги найважливішому моментові в історії Хмельниччини — відродженню державницької ідеї (ст. 80). Це було те ясне полум'я, що освітлювало пітьму української дійсности в часах руїни другої половини 17-го століття, московського закріпачення у 18-му віках аж до Третьої Української Держави 1917-1920-их років.

В дальшому проф. Оглоблин пише, що Хмельницький міг також орієнтуватися в організації верховної влади в Україні на тогочасну практику деяких держав; особливо Кромвелівської Англії. Автор проводить паралелю між О. Кромвелем і Б. Хмельницьким: „Зокрема, Лорд Протектор і революційним походженням своєї влади і її майже релігійним пуританізмом, і безмежною силою адміністративної екзекутиви мусів імпонувати Гетьманові Богданові, хоч, поза всяким сумнівом, антимонархічний характер диктатури Кромвела ідейно-політично- був зовсім протилежний монархічній ідеології Хмельницького" (ст. 86). Справді, підложжя англійської і української революції були різні. Може, антимонархічний характер диктатури Кромвела відноситься до раннього періоду його влади. В 1655-1657-их роках О. Кромвел, подібно, як Хмельницький, схиляється до монархічної плятформи. Вже 23 лютого 1657 року англійський парлямент просив Кромвела прийняти титул короля Англії, Шкотії і Ірляндії. По довшій надумі він цю пропозицію відкинув, прийнявши, однак, королівські реґалії: державний меч, булаву, біблію та горностаєвий плащ. Рівночасно призначає своїм наслідником сина Ричарда Кромвела, подібно, як Хмельницький призначив Юрася.

—•—

Цінна праця проф. О. Оглоблина є першим окремим виданням для відзначення 300-ліття смерти Великого Гетьмана. „Думки про Хмельниччину" значно збагачують літературу Хмельниччини. Проф. О. Оглобин заторкує тут багато проблем, які вимагають частинно нового насвітлення Української Національно-Визвольної Революції і побудови Козацької Держави. В цьому велика вартість праці проф. О. Оглоблина.

ГЕТЬМАН БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
[Гравюра В. Гондіюса з 1650 р.]

Остап Тарнавський

ВСЕСВІТ СЕРЦЯ

Я знайду свій спокій на вершині
де зійшлись дороги у світи,
де дороговказ у мрії сині
хтось встромив, мов напрям до мети.

Де приніс, як втому подорожній,
веґір спомини, мов скринь тягар;
їх відгиниш рухом осторожним —
ти у царство дивне воротар.

Не скажу, бо і сказать нікому,
що життя ґужинцем перейшов:
не зустрів ні пристані, ні дому
в стукоті мандрівних підошов.

Не радів багатством, що довкола,
вдивлений у всесвіт, що в мені;
на базарах з-під поли, з-під столу
купував хвилини самітні.

Та й тепер, як сонце клонить вії,
в мене в серці інший — вічний день:
в моїй скрині, наче сині мрії,
клаптики розірваних пісень.

Дора Левицька

ОЛЕНА КУЛЬЧИЦЬКА

(80-річчя з дня народження і 50-річчя творчости)

Олена Кульчицька, відома наша малярка, відзначає 80-річчя з дня народження і 50-річчя мистецької праці. Тепер — це сеньйорка українського мистецького світу. Незвичайно працьовита, ніколи не жалкувала себе, щоб побільшити своє знання, поширити тематику і засоби малярського вислову. Довгі роки жила її родина в Перемишлі, де її батько Лев Кульчицький, був суддею, а вона сама і її сестра Ольга вчителювали в українській жіночій гімназії та учительській семінарії. На початку 30-их рр. перенеслася до Львова, де посвятилася виключно образотворчому мистецтву.

Її творчий дорібок незвичайно різноманітний: він обіймає пейзаж, портрети, книжкову ілюстрацію, і тематичні картини. Коли ж іде про техніку, то здається, немає ділянки, якої б Олена Кульчицька не торкнулася: олія, акварeля, графіка, аквафорта та навіть емаль. Закохана в українське народне мистецтво і народний побут, сама ж зі старого шляхетського роду і витонченої культури особистість, — малювала переважно українське село, усі його радощі і смутки, звичаї, перекази, леґенди та пісні. Особливо Гуцульщина, яку найбільше любила, знайшла в її творчості живий відзив. Олена Кульчицька мала гостре почуття гумору і в мить схоплювала дотепні народні вислови, на які така багата гуцульська уява та діялект.

Перша світова війна, що принесла нам і сподівання і лихо, знайшли у Кульчицької вислів у цілому циклю картин, виконаних головно в дереворитi. Була вона також талановитою ілюстраторкою. Ще до першої світової війни ілюструвала твори В. Стефаника, а в 20-их рр. дитячі казки та читанки. Щире захоплення та подив для нашої народної творчости штовхнув її збирати взори та вишивки, яких вона мала велику кількість з усіх закутин Західніх Земель.

Багато з тих взорів уже „умерло", це значить, що так уже тепер не вишивають. — Пригадую, як будучи останній раз в гаряче літо 1943 р. на Гуцульщині, ми ходили по гуцульських гражда́х і шукали за старими уставками і взорами, і найшли один, який гуцулка нам назвала „кучері звіздаті". Олена Кульчицька до вечора не могла надивуватися глибокій, чистій, і заразом такій само-зрозумілій поетичності гуцульської жінки, що взір, який вона вишивала на сорочці, назвала „зоряними кучерями".

О. Кульчицька зібрала також альбом, акварелею виконаних народних строїв майже з усіх повітів Західньої Области. Багато з тих строїв уже не носять наші люди, і не всі з них були зібрані в музеях. Слікуючи за всіми ділянками народного мистецтва, вона, очевидно, багато уваги приділяла килимарству і сама зі сестрою Ольгою виткала чимало килимів, маючи свої власні кросна. В її уяві постійно зринали нові образи і проєкти, і вона, немов боячись, щоб вони не відлетіли безповоротно, кидала їх на папір, то на полотно, то знову ж різьбила їх в дереві, і тому, можливо, деякі її твори роблять враження поспішности чи недокінчености. Але і день і ніч мали завжди для неї замало годин. Працюючи до пізніх годин ночі, любила казати: „Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть".

Незвичайно життєрадісна, вона досьогодні зберегла свою духову свіжість та бадьорість.

Д-р К. Кисілевський

ТРОХИ ФІЛОЛОГІЇ

В останніх часах появились у друку поважні наукові праці з діялектології української народної мови. Вони описують поодинокі говори в зв'язку із цілою структурою мовних явищ, подають обриси ізоглос [розміжних ліній для кожного з них], картографують їх та творять основи майбутнього атласу мови.

З досліджень знаємо, що на мовній території України існують говорові особливості різної якости. Одні з них ярко відзначають даний говір чи групи говорів, що складаються на більші одиниці, а саме: діялекти. Інші непомітно й рідко виступають як збережені архаїзми, немов острівці на морі. Ще інші живуть тільки серед невеликого кола мовлян як новотвори. Перші з них творять на карті замітні, яркі плями, що обґрунтовують безспірну назву говору. Між тими плямами-гніздами існують переходи, виступи, острови, що мають назву перехідних говорів на сусідніх основах.

Все це треба діялектологові збагнути, пізнати, описати, покласти на діялектологічну карту, що часто відбігає від фізичної й політичної, і поробити відповідні висновки. Тому праця його тяжка, забарна, хоч і дуже цікава. Він не може бути кабінетним ученим чи бібліотечним молем, але мусить відбувати екскурсії та прогулянки в терен і робити записи, часто з допомогою приладів або окремого розмовника, підслуховою методою. Його мовні знимки із соток, а то й тисячок мовлян різного віку і стану дають в сумі дуже обмежені висновки, невеличкі статті та лінії і кривини що вказують на біг, поширення, заник даних ізоглос.

Це все маємо на увазі, беручи до рук кожне наукове видання з цієї ділянки. Нас огортає просто подив для людини, що піддалась невгасній жадобі знання та на її жертовнику поклала своїх п'ять, десять чи більше років молодости, щоб дослідити малознані тонкощі народної мови. Тим паче подивляємо чужинця, що робить це для України!

А ось маємо приклад такого неструдженого діялектолога. Проф. Кароль Дейна з Лодзі написав книжку п. н. „Gwary ukraińskie Tarnopolszczyzny", що її видала Польська Академія Наук у Вроцлаві в 1957 р. Він знаний українським філологам як дослідник нашої народної мови, що ще в 1938 р. відмежував південно-волинський говір від мовного Поділля на смузі: Озірна-Підволочиська. Потім він займався дослідженням польських елементів в нашій мові, її фонологічною системою, говіркою Мільна, польської колонії на Волині з XVII ст., мова якої виявляє український вплив, говірками на захід від Збруча, врешті чеської колонії Куцова в Лодзькім воєвідстві, тощо.

У своїх працях проф. Дейна послуговується новочасними методами досліду, а саме: (1) він стосує фонологічний принцип, що вивчає функції фонем, тобто найменших мовних одиниць, від яких залежить значення слова [сад, сядь] —, структуральні проблеми, тенденції, кореляції; (2) досліджує біг і кривини ізоглос, що показують обшир якогось явища, (3) переносить їх на карту, (4) вживає точної абетки для означування звукових тонкощів.

У згаданій книжці є 164 сторінки, 8 карт з ізоглосами та межами, коло 60.000 прикладів, зібраних у 170 селах упродовж 5 років (1935-1939) в терені між ріками: Стрипою і Збручем; Іквою-Горинню та Дністром, де сусідують: волинський, подільський, наддністрянський та надпрутський [покутсько-буковинський] говори. Список цитованої літератури обіймає 3 сторінки петиту. У змісті виказано найважніші особливості говорів, що існують на цьому терені, для яких проведено ізоглоси та описано їх і нарисовано на картах. Отже такі: перехід а до е після м'яких, о, е без наголосу, довгі о, е та їх сьогочасні відповідники, протеза голосних, пом'якшення приголосних перед і, що постало з довгого о, різні пом'якшення та ствердіння приголосних, перезвуки, здовження приголосних, епентеза губних, звук л: зьільє, синьй, на земли, на землы, дві милы, соли, на поли, на полы, на полю; телети-телетю, тельаты; -ови, -ові; -ою, -ов, -ом в орудному жін. одн.; -меі; пекти; носю, ідет, він роби, вони нося, буду робив, час минулий, дієприкметник -аний, -яний, рухоме ся, загально про особливе словництво та узагальнення: проблема спорідненя говорів цього терену, поділ на говори.

Як бачимо з цього побіжного списка, вибір дуже багатий та замітний. Автор виявляє точне знання предмету дослідів та фонологічних принципів. У заключенні він просто заявляє, що його висновки спираються тільки на власному матеріялі; що етнографічним збіркам не довіряє щодо точности запису; що свідомий недостач. Найважнішим для нього дороговказом був завжди біг і кривина вибраної ізоглоси, але й її вважає тільки за приблизний критерій у вирішенні. З книжки проф. Федора Жилка п. н. „Нариси з діялектології української мови", Київ 1955, проф. Дейна наводить деякі важніші цитати, окреслення та керується його спостереженнями, картою та описом, хоч у нього бувають промахи, про що буде ще мова в другій статті.

У своїй книжці проф. Дейна обмежує західньо-подільський говір малим відтинком на південь від Тернополя-Підволочиськ до Скалату, мабуть під враженням останньої праці проф. Ф. Жилка.

Польській колонізації з XVII ст. приписує визначний вплив на українську народну мову, а за головні причини укладу всіх чотирьох говорів на цьому терені вважає політичні й адміністраційні межі, натомість відмовляє цього етнічним умовам (стор. 153).

Крім того, у своїх міркуваннях, що закінчують його книжку, виявляє багато сумнівів щодо устійнених діялектичних поділів на південно-західній та східньо-західній діялект [І. Зілинський]. Особливо, на його думку, волинський та подільський не вміщуються в цьому поділі. Тому передбачає майбутні зміни. Правильно ставиться до частини буковинського говору, який захоплює села на північ від Дністра в околиці Заліщики-Скала.

Супроти його становища маємо такі застереження:

(1) Обмежуватись власними дослідами та сумніватись у вірогідности етнографічних збірок та записів не практично, бо одна людина не має сили опанувати цілий терен, а всякі інші збірки все ж таки є допоміжним матеріялом у деяких діялектологічних ділянках, напр., в питаннях синтакси, морфології, лексики, як також для загальних висновків про племінні особливості. Адже багато дали нам праці В. Гнатюка, Ф. Колесси, В. Шухевича, О. Кольберґа і інших! Хоч не послуговувалися вони ізоглосами, а все таки правильно визначили обшир говорів, що стверджують тепер ізоглоси.

(2) Проф. Дейна не бере зовсім до уваги традиції та свідомости мовлян, що їх говір належить до такої чи іншої групи. Цей принцип дуже важний і помічний при свідомім обслідуванні, хоч він другорядний. Часто об'єкти заперечують приписувані їм говори.

(3) Авторові були невідомі ще тоді новітні праці, бо пише про свої відкриття нових меж, хоч вони вже були устійнені в останніх моїх публікаціях, напр., в розвідці „Південно-східнє Наддністров'я", Науковий Збірник УВУ, 1949, „Надпрутський говір" НТШ, Збірник Філологічної Секції, т. 25, праці та карти з новими поділами, видані в Звітах-Просідінґах Філ. Секції, т. I, II, а також праця д-ра М. Пшепюрської-Овчаренкової „На пограниччях наддністрянського говору". Тільки в тому не його вина!

(4) Автор переконаний, що державні та адміністраційні межі, починаючи ще з княжого періоду [Галицько-Волинського князівства], а далі межа між Польщею та Литвою з XIУ ст., і вкінці австро-угорська межа з XVIII ст. спиняли еволюцію говорових особливостей на сусідні терени (153 стор.). Тим часом ці межі в найдавніших часах були доволі вільні й рухомі, а український лісостеп був малолюдним. Тож не можна давніх умовин прикладати до сьогочасних, особливо межа польсько-литовська не була густо обсаджена сторожами, а навіть австрійсько-російська не була щільно закрита від місцевого населення. Про це я можу подати особисте здивування, коли я перший раз перейшов її в 1919. р. та почав слухати мовляни, думаючи, що відкрию щось особливе. А тим часом мої численні об'єкти аж до ріки Рибниці не відзначались нічим надзвичайним, крім деяких російських ентранжерів; говорили, як у Галичині над Збручем. Подібні враження переживав я в 1920. р. на подільсько-волинськім пограниччі. Отже, **племінні мови, а не політичні чи адміністраційні межі обумовлюють говорові особливості.** Нагадаймо собі гуцульський одностайний говір і в Галичині, і на Буковині, і на Закарпатті. Племінна мова триваліша, ніж штучні кордони!

(5) Автор переконаний, що польська колонізація вплинула нівелюючe на народну мову найближчих сусідів, в даному випадку на подільських мовлян. Цей здогад він обґрунтовує прикметами, що не є аж надто замітними [цілковита м'якість сь, зь, ць, дзь; том коровом; сьць, зьдзь, ходивсь, ходолисьте, буду ів]. На мою думку, наша народна мова не могла приймати польських впливів хоч би через те, що вони були далекі й чужі, а то й ворожі нашій селянській масі, яка жила під важким панщизняним режимом. Приймала їх наша інтеліґенція, що вчилась навіть у Київській колеґії польської мови; знаємо це з літературних творів, в яких багато польських слів в XVII і XVIII ст. Вони виступають також у словниках того часу. Такі форми, як складені часи, -ом в жін. оруд. од. постали самостійно на Україні та живуть сьогодні навіть на Закарпатті в деяких околицях. Інші форми існують у нас від XIУ ст., коли про польські впливи не могло ще бути мови.

(6) Треба завважати, що автор не дослідив зовсім мови міст і містечок, а ті ізоглоси, що про них говорить, проходять також містами.

(7) Автор не обговорює впливу літературної мови, що через школу, театр, громадські та культурні установи поширився на мову міста й села.

Закінчуючи ці міркування, підкреслюємо цінність твору проф. К. Дейни, що розбуджує зацікавлення та оживлення в ділянці філології.

З НОВИХ ВИДАНЬ

- **Листопадовий Рейд.** Український Воєнно-Історичний Інститут. Торонто, 1957, стор. 48.
- **М. Колодзінський. Українська воєнна доктрина.** Частина перша. Торонто, 1957, стор. 64. Обгортка роботи Б. Стебельського.
- **Ростислав Кедр. Скобине гніздо.** Пластова поема. Видання „Лісових Чортів". Торонто, 1957, стор. 22. Обгортка Степана Луцика.
- **Михайло Рабій. Напередодні.** Історичні нариси. Ню Йорк, 1957, стор. 84.
- **Stefan Horak. Ukraine** in der internationalen Politik. Verlag Ukraine, Menchen, 1957, 48.
- **о. Родіон Головацький, ЧСВВ. Дивен Бог во святих своїх.** Слово Доброго Пастиря. Рік VIII, ч. 11-12 (95-96). Листопад-грудень 1957. Ню Йорк, 1957, стор. 64.

Хай лунає наша пісня по країнах волелюбної Европи!

The Ukrainian Orthodox Church
of the
United States of America
The Most Reverend Archbishop Metropolitan
John Theodorovich
123 Grosvenor Road, Bala-Cynwyd, Pa.

ДЛЯ ВІДОМА ДРУЗЯМ УКРАЇНСЬКОЇ КАПЕЛИ БАНДУРИСТІВ.

III Іст Кирби
Детройт 2, Міч.

Вересн. 13, 1957

Високопреподобному, Всечесному Священству,
Парохіяльним Урядам і всім Вірним Української
Православної Церкви в Злучених Державах Америки.

Згідно з отриманими мною відомостями, УКРАЇНСЬКА КАПЕЛА БАНДУРИСТІВ вибирається в подорож до многих країн Европи, понести туди нашу думу, нашу пісню, нашу славу і нашу тугу за волею.

Милосердний Господь нехай благословить це корисне для нашого Українського Народу підприємство успіхом.

В імені Церкви я припоручаю цю справу патріотичній, любовній підтримці всього нашого Священства, всіх наших Парохій і всіх наших Боголюбних і національно свідомих Віруючих.

Благословення це засвідчується моїм підписом з приложенням Церковної Митрополичої Печати.

Боже благословення нехай буде над всіма щедрими жертводавцями на цю подорож Української Капели Бандуристів.

З любов'ю

ІОАНН, Митрополит

КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ ім. Т. ШЕВЧЕНКА в З'єдинених Державах Америки

Славні Українські Бандуристи!

Ось уже стільки років Ви — вийшовши з неволеної Рідної Землі — вільно співаєте у вільному світі нескована ворожим ланцюгом невмирущу пісню рідного українського народу, виявляючи багатство, скарби й велич його Духа.

Вашою безмежною відданістю культові чарівних мелодій України Ви принесли поважну користь справі українського народу й заслужили глибоку вдячність усіх українців, що поза межами Рідної Землі.

Подяка від ріного народу — чекає Вас там.

Віримо, що недалекий час, коли гомін Вашої Капелі залунає й там.

Тепер, коли Ви готуєтесь у далеку дорогу, щоб багатьом країнам і народам понести славу нашого народного інструменту — ми вітаємо Ваш шляхетний задум і бажаємо Вам повного успіху.

Бо Ваш успіх стане успіхом і справи нашого народу, для якої працюємо всі ми, українці поза межами Рідної Землі.

Свідомі важких зусиль, необхідних для здійснення Вашого великого задуму, ми глибоко впевнені, що українці в З'єдинених Державах Америки, свідомі поваги й значення запляновного Вами великого діла, підтримають Ваші старання й вплатами дадуть Вам змогу виконати важку й відповідальну працю для добра і слави України.

Вітаємо Вас, славні Українські Бандуристи!

ЕКЗЕКУТИВА УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ АМЕРИКИ

ШЛЯХАМИ КОШИЦЯ

Немає на світі такої людини, що не співала б. Навіть коли в людини зовсім відсутні голос і слух, все ж інколи вона намагається заспівати. Очевидно, пояснюється це тим що пісня — найбільшої сили вияв духовости, краси і прагнень. Про пісню написано без ліку книжок, статтей, рецензій. Здається, без пісні життя людини було б безрадісним — мертвим.

Пісня посилює любов і дружбу, викликає симпатії в чужинців, які через пісню найкраще пізнають іншу націю. Напевно з цих міркувань під час визвольних наших змагань, щоб дати знати про молоду Українську Державу західньому світові, з наказу голови Директорії С. Петлюри, створено Державну Хорову Капелю під керівництвом незабутнього О. Кошиця, яка виїхала в світ боронити Україну піснею. За короткий час Капеля досягла великих успіхів, яких і досі не перевершено.

Наша пісня переконала західні держави, що Україна — це не Росія. Що наш народ, мова і культура відмінні від московської і мають свою віковічну історію. Саме тому газети західніх держав, пишучи про концерти, рівночасно відмежовували Україну від Росії і захоплювались нашою культурою та високим мистецтвом.

Побувавши на концерті, критик празької газети „Гудебні Рев'ю" Я. Кржічка писав: „Тяжко руці писати критику, коли серце співає хвалу. Українці прийшли і перемогли. Я думаю, що ми мало про них знали й тяжко кривдили їх, коли несвідомо й без інформацій з'єднували їх в одно ціле з народом московським".

Найвибагливіший і гострий критик французької газети „Ля Комедія" — Шарпаньє писав: „Великі жерці мистецтва приїхали в Париж послужити красі. Хто не вірить моїм словам, хай сам піде, послухає й переконається. Які це інші люди і які далекі вони від нашого душевного стану! Яка в них велика й сильна віра та відданість спільній ідеї! Якщо російська мелопея в дійсності виявляє безнадійність, то національне українське мистецтво залишається завжди здоровим, з іскрами веселости".

Захоплений високомистецьким концертом, критик брюссельського часопису „Ля Газет" підкреслив: „Я подивляю, як і більшість присутніх, це мистецтво, справді молоде та здорове. Який успіх для народної пісні! Яке щастя бути українцем!"

Журналіст з „Ле Газет де Голлянде" — Саламандра після концерту стає другом України і пише: „Справжній єдиний для народів засіб пізнати один одного й полюбити — це надіслати з одної країни до другої найкращих представників мистецтва. Ось доказ: до України мені було байдуже, але тепер я буду битися скрізь за мистецтво тієї країни".

Газета „Де Шельде" (Антверпен) з приводу концерту проголосила цілу декларацію, в якій говорилось: „Повстань, молода і гарна Україно, стань як блискуча зірка на яскравому небі свободи. Пам'ятай, що ти завоювала глибоку симпатію всіх флямандців, що Фляндрія досить здібна, щоб зрозуміти тебе, і з прихильністю й з щирим бажанням кращої долі для твого народу слідкуватиме за розвитком твоєї соборности і великої майбутности. Хай живе й буде велика Україна!"

Як бачимо, наші пісні підважили байдужість Заходу до нашої держави.

Капеля Бандуристів вирішила піти шляхом Кошиця, щоб за допомогою пісні та бандури оповістити демократичному світові про боротьбу українського народу за свободу.

Заходи Товариства Приятелів Капелі Бандуристів, щоб вирядити Капелю до країн вільного світу — саме на часі. Святим обов'язком всіх громадян і організацій є створити матеріяльні засоби для здійснення цього великого мистецького походу наших кобзарів.

О. З.

Українська Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка

ЗАКЛИК ТОВАРИСТВА ПРИЯТЕЛІВ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

ДО УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

Українська Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка, що є одною з найбільших мистецьких цінностей українського громадянства на американському континенті, відспівала у західньому світі понад півтисячі концертів. Її слухали понад чверть мільйона чужинців, які завжди при слові УКРАЇНА пригадують собі миле враження, винесене з концерту Капелі. Ми часто не усвідомлюємо собі того, який важливий інструмент культурного вияву посідаємо. Ми не використовуємо його належно, як найважливіший засіб української пропаґанди.

Коли Капеля виступила перед американським Конґресом і канадійським Парляментом, то ті події зараховувалось тоді до найважливіших з українського національного погляду, а Україна придбала нові ряди симпатиків з-поміж впливових політиків. То чому ж не подбати нам про те, щоб Капеля виступила перед урядами країн Европи, Південної Америки та Далекого Сходу? Чому бандуристи разом з дириґентами, Григорієм Китастим і Володимиром Божиком, мусять працювати на підприємствах, замість виконувати шляхетний обов'язок — оспівувати Україну? Чому ми не використовуємо Капелі, щоб тримати на дусі зневірених, які піддаються підступній пропаґанді большевицьких репатріяційних комітетів і попадають в лабети смерти?

Це — ті питання, які ми ставимо перед собою і українським громадянством вільного світу.

Відповідь на ці питання може бути лише одна: зібрати засоби на перетранспортування Капелі до віддалених країн і вирядити її в місійну подорож по вільному світі.

Тому Товариство Приятелів Капелі Бандуристів, за згодою та підтримкою Українського Конґресового Комітету Америки та Комітету Українців Канади, проголошує збірку на Фонд Капелі.

Зберемо менше — вишлемо Капелю лише до Европи, а зберемо більше, то зможемо вислати її до Південної Америки, Австралії й інших країн.

В свій час Управа Капелі започаткувала була подібну збірку на закуп автобуса. Зібрані тоді 4,180 долярів зберігаються в Кредитовій Спілці міста Дітройту. Звіти про хід тієї збірки подавано на сторінках преси. Ми свідомі того, що бандуристи мусять витрачати свій дорогий час на підготування репертуару, тому на цей час уважаємо за необхідне взяти обов'язок збірки на себе і притягти до цієї акції всі громадські організації.

Нашим ближчим завданням є вислати Капелю в ті країни, де є українські громади, щоб дати стуженим за Батьківщиною землякам духову розраду та підтримати їх на дусі, а молодь стримати від асиміляції. Варто пригадати випадок, коли молодий американець, який раніше не признавався до українського походження, виходячи з концерту Капелі в Дітройті (2 жовтня 1949 року), заявив таке: „Я є гордий, що я українець".

Піднесімо клич „КАПЕЛЯ — КУЛЬТУРНИМ АМБАСАДОРОМ УКРАЇНИ" і переконаймо в цьому інших. Успіхи Капелі — це будуть успіхи всієї української еміґрації. Хай не буде жодного українця, який не причинився б хоч невеликою пожертвою до цієї важливої справи.

Пожертви в формі добровільних датків просимо надсилати на адресу:

FRIENDS OF THE UKRAINIAN BANDURIST CHORUS, Inc.,
111 E. KIRBY AVE., DETROIT 2, MICH.

Всіх громадян і організації, які бажали б спричинитися збірковій акції на місцях, просимо звертатися також на вищезгадану адресу, і ми вишлемо потрібні для збірки інструкції та матеріяли.

За правління Товариства:

Інж. А. М. Мілянич
В. О. Голови

Д-р В. Витвицький, П. Потапенко
Члени Правління

Московська вуаль

В останньому числі англомовного журналу „USSR", що його видає Москва для американського читача, появилось велике фото київської Капелі Бандуристів. Американський читач, розглядаючи це фото, очевидно, зробить висновки, що в Україні велика свобода для розвитку національного мистецтва. Коли ж до цього додати щоденне комуністичне радіопересилання, з якого часто чути спів бандуристів, то навіть деякі малосвідомі українці схильні думати, що для розвитку українського мистецтва Москва ширше відчинила двері.

В дійсності ці світлини та звуки бандур через радіо, — це тонко прядена московська вуаль, яка затуманює дійсний стан. Справді, в Україні є декілька Капель Бандуристів, але їх використовується виключно для комуністичної пропаґанди.

Переглядаючи совєтську пресу за декілька років, ми не змогли розшукати вістки про концерти кобзарів не лише в селах України, районних чи обласних містах, але не чути їхніх концертів і в самій столиці Києві.

Москва боїться співу кобзарів, бо він нагадує історію України, наших гетьманів та героїчні змагання за волю і незалежність. Це нагадування паралізує московську пропаґанду щодо виховування української молоді, яка цікавиться минулим і ніколи не розлучається з рідною піснею.

Наша Капеля Бандуристів, перебуваючи на волі, стала на службу інтересів всього українського народу. Капеля дала сотні концертів, в піснях яких відбито нашу боротьбу і прагнення.

Те, що зробила наша Капеля досі, це ніби вступ до завдань, що стоять перед нею: відвідати з українською піснею всі демократичні країни Европи. І коли ці концерти по великих містах трансмітуватимуть радіовисильні, і звуки бандур доходитимуть до нашої батьківщини, тоді ці концерти виконають подвійне завдання.

Члени Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка розуміють, який величезний обов'язок лежить на них під час цієї подорожі, і як багато сил треба вкласти на підготову до неї. Адже писала віденська газета „Насс Морґенблят" про концерт Кошиця, що „спів українців — це не є звукова гра, це — мистецьке представлення образу їх країни".

З такими ж завданнями Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка має вирушити в далеку дорогу.

А. Д.

СЛОВО БАНДУРИСТІВ

Коли влітку 1956 року Товариство Приятелів Капелі Бандуристів розпочинало підготову поїздки Капелі по Европі, то ця справа була темою розмов на кількох спільних засіданнях Управи Товариства і Управи Капелі.

Товариство Приятелів Капелі взяло на себе зобов'язання дістати для бандуристів тримісячні відпустки з праці, що є найбільше дозволене, полагодити справу віз та фінансувати поїздку. В тримісячний термін має бути вкладено два тижні інтенсивної підготови та по довгих переїздах 55 концертів.

Перетранспортування до Европи і назад в таких умовах може відбутися лише літаком, що вимагає близько 20,000 долярів. Не менше коштуватиме і підготова тури — реклама, програми, оновлення строїв, інструментів тощо. Всі ці суми потрібно буде мати заздалегідь перед виїздом Капелі. Суми, які прийдуть з концертів, ледве чи покриють біжучі місцеві видатки та утримання Капелі.

Великі суми видатків непокоїли нас довший час, аж поки ми не відчули, що великий почин Товариства Приятелів Капелі знайшов теплий відгук серед нашого громадянства.

Прихильне наставлення наших найвищих церковних Достойників, наших центральних організацій та широких кол нашого патріотичного громадянства до великої справи, яку веде Товариство Приятелів Капелі, безмежно тішить нас і додає сил для поборення всіх труднощів в успішному виконанні цього великого й почесного завдання для добра загальноукраїнської справи, на славу нашої поневоленої ще Батьківщини.

Щоб задемонструвати свою готовість, Капеля Бандуристів перед виїздом до Европи дасть 14 концертів у більших містах Америки й Канади.

До програми, яка обіймає народні, релігійні, історичні та побутові пісні, добирається невиконувані ще перлини нашої народної творчости та пісні репертуару Капелі, які найкраще сприймалися, як українським, так і чужинецьким слухачем.

Програма підготовляється нашими мистецькими керівниками Гр. Китастим та В. Божиком так, щоб Капеля виступала без дириґування.

Склад капелі поповнюється свіжими кращими силами бандуристів, хористів та солістів.

Якщо дозволять засоби, то з Капелею поїде дві пари добірних танцюристів, щоб нашими неперевершеними танками доповнити програму та ширше представити перед світом досягнення нашої народної творчости.

Знаючи прихильне наставлення наших громад до Капелі, ми віримо, що своїми щедрими пожертвами громадянство дасть нам змогу понести по світу нашу славу — нашу пісню та промостити дорогу в Европі, Південній Америці, Австралії і інших країнах, щоб Капеля могла стати на шлях постійного професійного концертування та нести „Євшан Зілля" — нашу безсмертну пісню — по всіх закутках світу, де лише перебувають наші брати-українці.

**Управа
і Мистецьке Керівництво
Капелі Бандуристів**

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ
THE UKRAINIAN GREEK-ORTHODOX CHURCH OF CANADA

ІЛАРІОН,
МИТРОПОЛИТ
Вінніпегу і всієї Канади

181 CATHEDRAL AVENUE
WINNIPEG, MAN., CANADA

Dr. ILARION,
METROPOLITAN
OF WINNIPEG AND ALL CANADA

20-го вересня 1957 р.

До Товариства Приятелів
Української Капели Бандуристів,
у Детройт, Міч.

Високодостойне Товариство!

Шлю Вам свій сердечний привіт, а разом із тим щире побажання найкращої успішної праці.

Українська Капела Бандуристів уже давно відома в нас, як один з найкращих Хорів. Крім того, у своїй програмі Капеля завжди має найкращі релігійні Піснопіння.

Бажаю Капелі Українських Бандуристів найкращих успіхів у її жорсній праці. Потрібні на подорож до Европи кошти легко знайдуться, бо українці в США та в Канаді завжди жертвенні на культурні цілі!

Кличу Боже Благословення на всіх Вас і на Вашу жорсну працю.

+ М. Іларіон, Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомолець.

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ
МИТРОПОЛИЧИЙ ОРДИНАРІЯТ
У ВІННІПЕГУ

UKRAINIAN CATHOLIC ARCHDIOCESE
OF WINNIPEG
235 Scotia Street
Winnipeg, Manitoba

26. серпня 1957.

Високоповажаний Пан
Інж. А. М. Мілянич
Голова Проводу Товариства
Приятелів Капелі Бандуристів
Дітройт, ЗДА.

Високоповажаний Пане Голово,

Вістка про те, що Українська Капеля Бандуристів, що її опікується Ваше Товариство вибирається в концертову поїздку до Европи, сповнює наше серце правдивою радістю.

Ми є переконані, що Капеля виконує у вільному світі високу культурну місію України та є одним із найкращих пропагаторів української справи серед народів вільного світу.

Тому ми гаряче поручаємо всім українцям, що на еміграції, щедро допомогти морально й матеріяльно Українській Капелі Бандуристів, щоб її поїздка по країнах Европи увінчалась якнайкращим успіхом.

Вітаючи щиро сміливий почин Проводу Товариства Приятелів Капелі Бандуристів, благословлю Ваші шляхетні старання і труди на службі української культури поза межами України.

В Христі Господі відданий,

+ МАКСИМ,
Митрополит

КОМІТЕТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ В СПРАВІ КОНЦЕРТОВОГО ТУРНЕ БАНДУРИСТІВ

Товариство Приятелів Української Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка в Дітройті поставило собі почесне завдання вислати Капелю з концертами до одинадцятьох европейських країн. Велична українська пісня у виконанні українських бандуристів зустріне в тих країнах належну мистецьку оцінку і той самий ентузіязм, що його виявляли наші співгромадяни англосаксонського й французького походження під час концертового турне Капелі в Канаді. Виступи Української Капелі Бандуристів — це добра служба українській справі.

Здійснення задуму Товариства Приятелів Української Капелі Бандуристів вимагає поважних фінансових засобів. Саме тепер проходить на Північно-Американському континенті збірка на повищу ціль, в якій українці Канади повинні зайняти почесне місце.

Товариство звернулося до Президії КУК за моральною піддержкою для тієї збірки, і в цій справі пішли вже обіжні листи до Відділів КУК. Водночас Президія КУК закликає публічно український загал у Канаді через українську пресу до всебічної піддержки збірки. Президія КУК бажає цим бодай у малій частині сплатити нашим славним бандуристам довг за їх мистецьку й патріотичну працю.

Українці Канади!

Українська Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка, — це не тільки найкраща мистецька одиниця, але загальноукраїнський національний аванґард, що піснею і бандурою здобуває прихильність світу для України!

Капеля очікує Вашої прихильности і фінансової піддержки.

КОМІТЕТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ
Централя

о. д-р В. Кушнір
президент

І. Г. Сирник
генеральний секретар

КОМУНІКАТ

в справі европейської тури Української Капелі Бандуристів

Подаємо до відома українського громадянства вільного світу, що наші довгі старання про вирядження Капелі Бандуристів до країн вільного світу увійшли в стадію практичної реалізації.

Першим етапом концертової тури є Европа.

В другій половині 1958 року Капеля відспіває ряд концертів у столицях та великих містах Португалії, Франції, Швайцарії, Італії, Австрії, Німеччини, Швеції, Норвегії, Данії, Голляндії та Англії.

Концерти відбуватимуться у найкращих репрезентативних залях.

При співпраці Бельгійського Центру Міжнародніх Культурних Вимін ми заанґажували Міжнародне Концертове Бюро Ґастона Арісна в Бельгії. Згідно з підписаною умовою це Бюро закінчує вже організацію тури при співпраці місцевих імпресаріо у згаданих країнах.

Ми переконані, що виступи Капелі в Европі, при організаційній співпраці фахових міжнародних імпресаріо, будуть незрівняним засобом інформації про Україну. Культурна пропаґанда — це один з найпевніших і найуспішніших шляхів для з'єднання приятелів у вільному світі.

Великі цілі вимагають великих зусиль і великих жертв.

На цю ціль — культурної місії Капелі в світі — відгукнулася вже частина нашого громадянства і першими пожертвами на проголошений нами Фонд дала запоруку, що потрібні для цієї цілі матеріяльні засоби будуть своєчасно зібрані.

Віримо, що за першими ентузіястами цієї справи підуть тисячі інших, бо ж зрозуміло, що цю велику ціль мусить прийняти за свою все українське громадянство у вільному світі.

Віримо непохитно, що не буде ні одної організації, ні одної особи, які своєю відповідною пожертвою не причинилися б до здійснення цього великого й сміливого задуму.

Дітройт, в листопаді 1957 року.

УПРАВА ТОВАРИСТВА ПРИХИЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

СТИСЛА ІСТОРІЯ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

(На підставі матеріялів П. Панасенка)

Бандурист сліпець Кучугура-Кучеренко, що часто завітав до Полтави, був поштовхом на думку організації студії бандуристів, що пізніше перетворилася в Капелю. Думка ця виникла серед кіл полтавської музичної еліти, а організацію студії перебрав на себе О. Шраменко, як великий аматор Капелі.

Саме тому, мабуть, і зник з лиця землі бандурист Кучугура-Кучеренко, хоч і був раніше нагороджений урядом званням народного артиста.

5-го лютого 1923 р. студія розпочала свою роботу. Мистецьким керівником студії був обраний визначний теоретик музики В. Кабачок, якого пізніше вислали на Сибір. За рік після заснування Капеля почала свої виступи. Незабаром організатор студії Капелі, О. Шраменко, був арештований і розстріляний. Знищити Капелі большевики не насмілювались, але джерела творення її й організаторів, як і пізніших кращих керівників її, нищили весь час.

В 1926 р. Капелю признано державною і запрошено керівником її етнографа й найвидатнішого зрячого кобзаря — Г. Хоткевича.

В 1928 р. уряд бере Капелю в експлуатацію. Капеля переживала великі труднощі, вона мусіла щомісячно співати 24 концерти платних та 12 „шефських" — неплатних. Засоби транспортування були жахливі, а переїзди великі. З репертуару вилучено всі історичні українські пісні, а замість них введено нові, совєтські пісні, що вихваляли владу та „вождів". Це ніяк не було по душі бандуристам, а Г. Хоткевич, що вдосконалював кобзарів, був в 1936 році заарештований і загинув у в'язниці.

В 1934 р., при виході з концертової залі в Києві, арештують керівника Капелі В. Кабачка. Лише в 1945 р. вже на еміграції Капеля довідалась від бандуриста Д. Кравченка, що він був на засланні в Колимі, відкіля не повернувся. В 1935 р. до Капелі, що звалась Полтавською, приєднують ще одну — Київську, а всі інші ліквідують. В такий спосіб уряд міг легше контролювати репертуар кобзарів.

Керівником об'єднаної Капелі стає М. Михайлів, що пізніше був, як догадуються, зліквідований із наказу НКВД в шпиталі, де лежав, хворіючи на ангіну. Під час об'єднання Капель, в 1935 році, на знак протесту проти строгого цензурування репертуару відійшли бандуристи Корзан, Полатай, Данилюк, Доюшко, Борець, Бортоловський та ряд інших, і в 1936 році їх виарештувано й виморцувано. Під час концертів Капелі в Середній Азії помирає керівник Капелі М. Михайлів і на місце його стає Опришко, якого наступного дня арештовують; тоді ж арештовано також бандуристів: О. Дзюбенка, А. Федька, Цибулева і А. Андрійчука. Капеля під керівництвом Балацького їде на Кавказ. По приїзді її з Кавказу заарештовують Балацького, і керівником стає Д. Піка.

Щоб розвалити Капелю, уряд почав систематично затримувати платню бандуристам на 1-2 місяці, але вони розуміли ціль уряду і терпляче трималися. Тоді до Капелі всунено ряд раніше незнаних співаків, яких бандуристи уважали за провокаторів і шпигунів. Число хористів збільшувалось, а число бандуристів зменшувалось. Так почався занепад Капелі, як оригінальної мистецької одиниці, яку поступово комуністичний уряд перетворив на хор.

Капеля бандуристів у Совєтському Союзі була весь час небезпечною для комуністичного уряду, бо своїми піснями запалювала слухачів на боротьбу за волю й незалежність України. Комуністичний уряд тримав її під суворою контролею і всіма засобами намагався зредукувати вплив її до мінімуму. Проте, в певних моментах уряд був зацікавлений Капелею, щоб використовувати її як доказ „плекання" національного мистецтва, бо ж Капеля стояла на найвищому мистецькому рівні серед усіх концертових груп.

Григорій Китастий

Володимир Божик

Так було в роки загарбань Совєтами нових територій (1939-40). Тоді по слідах червоної армії в загарбані країни спрямовувано Капелю Бандуристів з концертами.

Коли в 1941 р. червона армія під натиском німців почала відступати, багато бандуристів покликано до війська, де вони й загинули. Інші дістали наказ від'їхати в глибину країни, але ніхто з них не виконав того наказу. Коли Україну окупували німці, бандуристи знову почали організуватись. Та коли німці помітили, що під час виконування деяких пісень люди в залі плачуть, то зацікавились причиною цього і довідались, що бандуристи співають про трагедію поневолення України протягом століть і про геройчну боротьбу народу її за волю й незалежність. Тоді вони вирішили вирвати Капелю з України і тяжко покарати її.

В 1942 році, щоб не обурити українську громаду, німецьке командування запропонувало Капелі виїхати до Німеччини на концертування на досить добрих умовинах.

Німцям без труднощів удалося заманити бандуристів аж на залізничу стацію, де вже напоготові стояли жандарми, що силою загнали їх у вагон і відправили до штрафного табору Щепен 42 у Гамбурґу, де бандуристи без права зв'язку з родинами тяжко каралися. Ніхто не міг довідатися, де зникла Капеля.

Треба було з табору дати знати будь-якій українській організації про місце перебування Капелі. Аж через рік удалося дістати поштову листівку, і бандурист П. Потапенко, ризикуючи життям, відійшов з колони під час переходу каторжників і кинув її до поштової скринки. Листівка була адресована до редакції української газети в Берліні. Негайно почалася масова акція за визволення Капелі з концентраку. Половина бандуристів уже мали опухлі ноги, ще недовго і повмирали б з голоду. Німці, які вже явно програвали війну, потрохи м'якшали, і Капелю звільнили, зобов'язавши концертувати по таборах примусової праці.

Великі гроші, які надходили з концертів Капелі, ішли до німецької скарбниці, а бандуристи співали лише за додатковий харчовий приділ.

1945 р. — війна скінчилася. Багато разів совєтські комісари, що мали свободу руху в американській зоні Німеччини, намагалися заманити і силою забрати бандуристів на „родіну", але кожен з них знав, що їхати до большевиків — це означало їхати на певну смерть. Тому всі вирішили шукати країни, де можна було б вільно співати. В той час Капеля набула особливої популярности серед американського й англійського війська.

Мабуть тому бандуристи й вирішили обрати собі на нову батьківщину — Америку, до якої і приїхали в 1949 році, старанням українських організацій, особливо Федерації Українців стейту Мишиґен в Дітройті.

З того часу Капеля вже чотири рази об'їхала з великим успіхом значну частину Америки й Канади, співаючи свою улюблену пісню про Україну, якої в цих вільних країнах ніхто не забороняє співати.

Які ж початки?

Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка інтенсивно готується до великого походу по країнах Европи. Щоб підготуватися до концертів для вибагливих европейців, кожному бандуристові потрібно витратити щонайменше 150-200 годин на проби, жертвуючи вечорами, святами, неділями і часом відриваючися від основної роботи, як засобу до існування.

Отже, щоб уможливити поїздку Капелі, кожному свідомому громадянинові лишається поступити не інакше, як пожертвувати принаймі 2-3 години своєї праці, тобто вплатити хоч 5-10 долярів.

Здавалося б, зробити це не трудно, але пожертви, на жаль, надходять невеликими сумами, бо великий процент жертводавців — це старші люди, безробітні, пенсіонери і навіть інваліди.

Ось один, із багатьох подібних, лист 70-літньої бабусі, яка, пересилаючи 10 долярів на фонд Капелі, пише:

„Мої Дорогі Земляки! Ви до мене жадних матеріялів не присилайте. Я є стара, поверх 70 років. А що маю охоту Вам послати хоч невелику жертву, то це те, що я можу вділити Вам зі своєї старечої пенсії. Нехай я Вам трошки поможу. Зичу щасливої дороги і доброго здоров'я.

Марія Ревуцька, Вінніпеґ."

Ці факти стверджують, що старші люди не забувають про українську справу, а молодь, яка ще недавно лишила рідний чорнозем і живе в достатках, байдуже відноситься до заклику, щоб допомогти Капелі Бандуристів на повний голос заспівати перед світом нашу рідну пісню.

На день 1-го листопада ц. р. надійшло пожертв на суму близько 7.000 дол., в тім числі: індивідуальних пожертв від 2230 осіб — 5887 дол., від 23-ох організацій — 654 дол., від 6-ти УПЦерков — 202 дол. та з 3-ох імпрез — 257 дол.

Той факт, що пожертви надійшли дотепер з 191 місцевостей Америки й Канади, стверджує, що громадськість про виїзд Капелі знає. Але сумне є те, що із повищих 191 місцевостей із 117 місцевостей пожертви надіслало лише по одній особі, а лише із 14 місцевостей одержано понад 100 долярів.

Найкраще збірка проходить в громаді м. Шикаґо, де зібрано 963 дол.; далі йдуть Торонто — 541 дол., Міннеаполіс — 464 дол., Филаделфія — 430 дол., Дітройт — 390 дол., Клівленд — 331 дол., Ню Йорк — 244 дол., Рочестер — 188 дол., Гемілтон — 145 дол., Ньюарк — 138 дол., Роземонт — 113 дол., Мекізрапс — 111 дол.

Гадаємо, що в наступному зведенні зможемо подати кращі вістки про хід збірки.

Звітодавець

● **Японське міністерство юстиції** остаточно вирішило не робити ревізії судового процесу проти американського вояка Фелікса Джірарда, засудженого за вбивство японської жінки Наґа Сакай на 3 роки в'язниці з припиненням виконання кари. Його служба у війську скінчилась 28 жовтня ц. р. і він вертається цього місяця до Америки. Дружина Фелікса Джірарда, японка, дістане візу поза квотою.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ньюарк, Н. Дж.

Листопадові Роковини

Заходом УЦК, Відділу УККА і Гром. Комітету в Ньюарку для відзначення 39-х Роковин Листопадового Зриву відбулася 3-го листопада Академія у виповненій вщерть нашим громадянством залі Української Централі в Ньюарку.

Перед полуднем того ж дня відправлено в місц. українських церквах Панахиди за поляглих Українських Вояків і за душі померлих Українських Громадян, які брали участь у Листопадовому Зриві. В гр.-католицькій церкві при вул Мортон після Богослуження виголосив о. протоігумен Маланчук гарну проповідь. Під час Богослуження співав церковний хор під дир. М. Добоша. Опісля по Богослуженні в год. 1-шій відбулась Панахида. В часі другого Богослуження і під час Панахиди співав чол. хор „Трембіта" під управою мґр. І. Городиського. В часі Панахиди на середині церкви стояли в рядах пластуни, сумівці та старші українські комбатанти, переважно члени ОбВУА в Ньюарку.

Після Панахиди зійшлися колишні вояки - українці, переважно члени місц. ОбВУА, в домівці при Белмонт евню. В год. 2-ій відбувся Листопадовий Апель, до якого стануло 30 осіб, — кол. вояків. Звітував пор. д-р Л. Голінатий перед найстаршим ранґою, — головою Об'єднання д-р В. Бомком. Співом „Ще не вмерла Україна"... закінчився Апель. Опісля голова Об'єднання згадав про померлих у визвольних змаганнях зокрема у Листопадовому Зриві Українських Вояків і Громадян. Пам'ять померлих вшанували приявні на Апелю повстанням з місць і однохвилинною мовчанкою. Д-р В. Бемко пригадав приявним історичний момент Великого Листопадового Зриву та часи і події опісля. Тетяна Бемко, учениця місц. української парохіяльної школи, деклямувала вірш Р. Купчинського: „Перше Листопада". Співом „Не пора, не пора"... закінчилися комбатантські листопадові сходини.

Під українськими церквами в тому дні переведено збірку на „Дар УВІ". Вечором відбулася в Українській Централі Академія, програму якої започаткувала пані З. Воробцева відспіванням амер. гимну. Святочну доповідь виголосив генерал пор. П. Шандрук. Опісля п. В. Юркевич відспівав в супроводі бандури повстанську пісню про Шугая та стрілецькі пісні. Гарно рецитував артист Я. Пінот-Рудакевич вірш: „В день 1-го Листопада". Пані З. Лавришко відспівала пісні: „Ой, вербо, вербо", музика С. Людкевича, „Розвійтеся з вітром" — музика К. Стеценка і „Кілько дум жут переснилось" — музика Д. Січинського. Кінцеву точку програми свята виконав міш. церковний хор під управою М. Добоша піснями: „Вкраїно мати, кат сконав..." і „Молитва" з опери „Запорожець за Дунаєм" зі сольом п. З. Воробцевої. Фортепіяновий супровід спочивав у певних руках проф. Б. Базалі. Виконавців програми учасники Академії заслужено винагородили рясними оплесками. Співом національного гимну закінчилася Академія, на яку завітав запрошений Високодост. Гість з Канади, Митрополит Кир Максим Германюк з Вінніпеґу.

О. У.

Віпані, Н. Дж.

Листопадові Роковини

Невеличка українська громада, яка все старається у гром. суспільному житті наслідувати наші передові громади, дбає про влаштування в себе національних імпрез. 17-го листопада ц. р. влаштувала згад. громада у своїй гарній залі Церковного Дому Листопадові Роковини. Свято відкрив місц. парох о. П. Панасюк. Опісля оперовий співак п. В. Пеленський відспівав амер. гимн. Святочну доповідь виголосив д-р О. Угриско з Ньюарку. Вдруге виступив п. В. Пеленський, відспівавши пісні: „Отаман стрілець" — музика Фоменка, „У мене був коханий край" — музика Д. Січинського та в'язанку стріл. пісень. Ансамбль бандуристів з Ньюарку відспівав в супроводі бандур повстанську пісню про Шугая і в'язанку стріл. пісень. З чуттям деклямували: пані Куса, С. Навроцький вірш: „Наш дороговказ Листопадових Днів" і Л. Панасюк вірш: „З наших воскресних днів". Гурток дітей відспівав стріл. пісні. Двоє з родини Осадчуків: брат на окордеоні та сестричка на піяні відограли в'язанку стріл. пісень. Виступи виконавців програми учасники свята привітали оплесками. Співом нац. гимну закінчилося свято. Зібрана готівка (добровільні датки) під час свята призначена на Дар Українському Воєнному Інвалідові.

О. У.

ПОМЕР ЕМЕРИТОВАНИЙ АДМІРАЛ ЛІРІ

Ню Порт, Ровд Айленд. — 3-го грудня помер тут у військовому шпиталі 72-річний емеритований адмірал Герберт Лірі, колишній командант східнього морського фронту і суперінтендант Морського Каледжу Нюйорського стейту. Він виконав велику працю під час другої світової війни на Пацифіку, а в 1945 році змусив піддатися два німецькі підводні човни.

УКРАЇНСЬКИЙ СВІТОВИЙ ПРОВІДНИК

Користаючись цінними матеріялами Міжнародної Збірки Україніки Євген Деслав працює тепер над укладенням „Українського Світового Провідника", призначеного для українців - туристів, що подорожують по світі.

В Провіднику, розподіленім на окремі держави, фіґурують численні відомости, що українського сучасного і колишнього має кожде місто і чим воно є зв'язане з Україною. Докладно відзначається праця колишньої і сучасної української еміґрації, мистецькі українські прояви, адреси українських закладів, музеї, де є українські експонати, дані відносно в світі знаних українців, адреси і описи українських крамниць, видавництв, клюбів, ресторанів, банків, кооператив і друкарень.

„Кобзар" співає для американців

Вже двічі в короткому часі Український Мішаний Хор „Кобзар" з Филаделфії, під дириґентурою д-ра Антона Рудницького, мав нагоду виступати перед американською публікою: Нещодавно „Кобзар" співав для американської публіки в Ню Йорку на покладі корабля „Мейфловер 2", а оце, в суботу, дня 23 листопада ц. р. добірна американська публіка містечка Томс Рівер, Н. Дж., мала нагоду насолоджуватися чарами українського музичного мистецтва під час самостійного концерту „Кобзаря" в цьому місті.

За ініціятивою та старанням д-ра Антона Рудницького, в рамках 8-го концертового сезону 1957/58 інкорпорованого „Мюзік енд Концерт Гілд" в Томс Рівер, Н. Дж., у вибагливій концертовій залі „Гейнер Гол" відбувся в суботу, 25-го жовтня самостійний виступ наного молодого піяніста — віртуоза Романа Рудницького, сина пп. Марії Сокіл і д-ра А. Рудницького, а в суботу 23-го листопада в цій же самій залі в програмі „Мюзік енд Концерт Гілд" виступив Хор „Кобзар" у своюму повному складі — 60 осіб.

Програма концерту складалася з двох частин: української та загальної. В „українській частині" Хор виступив в стилізованих українських національних строях (жінки в гуцульському одінні, чоловіки в білих вишиваних сорочках) та відспівав такі музичні твори: „Концерт ч. 1. „Хваліте Господа" — Бортнянського - Рудницького, Українські народні пісні в аранжерівці Рудницького (жіночий хор), „Ой закувала та сива зозуля" — Нішинського (чоловічий хор), „Щедрівка" — Ступницького, „Накрила нічка" — Колесси, „Зажурились галичанки" — Леонтовича і „Веснянки" — Лисенка. В другій частині Хор виступив в звичайному одінні (панове в смокінґах, пані в білих довгих сукнях з чорними болерками) та виконав такі твори: „Ти, що єси з Небес" з „Ілії" — Мендельсона, Хор з опери „Кармен" — Бізета, „Хор Дзвонів" з опери „Паяці" — Леонкавалло, „Вальс" з опери „Фавст" — Ґунода та як наддаток Марш з опери „Тангойзер" — Ваґнера і „Любіть Україну" — Сосюри-Рудницького.

Хором дириґував — д-р Антін Рудницький. Солістами були: Анна Матковська - Тигла, Ольга Сас і Омелян Татунчак. Супровід на фортепіяні — Лідія Бульба і Роксоляна Огродник, а для жіночого хору, що співав без дириґента — д-р Антін Рудницький. Перед концертом та перед кожною виконуваною піснею подавав англійською мовою більші пояснення дириґент, а п. Анна Матковська-Тигла відчитувала англійський переклад українських пісень. Доволі численна публіка сприймала кожну виконувану точку з вдоволенням й гучними оплесками нагороджувала виконавців. Концерт закінчено бравурним маршем А. Рудницького до слів Сосюри „Любіть Україну" під фортепіяновий супровід на четири руки пп. Бульби - Огродник.

Треба тільки радіти, що і д-р А. Рудницький і поодинокі члени Хору знаходять стільки ентузіязму, вільного часу і самопосвяти, щоб в такій добірній формі перед американцями ширити і поглиблювати знання про Україну.

Як відомо, в наступну суботу, 7-го грудня ц. р. хор „Кобзар" з Филаделфії виступить в Ню Йорку в залі Фешен Інституту. „Кобзар" виступить з прем'єрою свойого концерту, над яким працює довший час. Нюйоркська публіка матиме змогу почути такі небуденні музичні твори: „Вечорниці" Нішинського, Кантата Людкевича, Мойсей (Пролог) Рудницького та хорові арії з опер „Кармен" і „Паяци". В концерті возьме участь лавреатка Всеканадійського Радіового Конкурсу солістка Леся Зюбрак з Канади. Хор „Кобзар" виступить в Ню Йорку вперше в нових народних строях.

Іван Костюк

ТВОРИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЦЯ НА АМЕРИКАНСЬКІЙ ВИСТАВЦІ В ВАШИНҐТОНІ

Від 20-го жовтня до 11-го листопада ц. р. в Смітсоніен Інстітюшен відбулася двадцята метрополітальна мистецька виставка під протекторатом Професіональної Ліґи Американських Мистців, Вашинґтон Д. С.

На цій виставці переважали олійні та акварельні праці. Між лише декількома експонатами скульптури був виставлений портрет пані Ф. Клярк — роботи знаного українського мистця-скульптора Валентина Сім'янцева.

Пан В. Сем'янцев був одиноким українським мистцем, праці якого можна було бачити на цій виставці.

І. Оліфер

МІЖНАРОДНІЙ ФЕСТИВАЛЬ В САН ФРАНСІСКО ВИБРАВ „ФАНТАСТИЧНУ ВІЗІЮ"

Дирекція І-го Міжнародного Кіно - Фестивалю, що відбувається на початку грудня 1957 р. в Сан Франсіско (Каліфорнія) вибрала цілювечірній фільм українця режисера Євгена Деслава „Фантастична візія" (щоб показати його на Фестивалі як найбільш репрезентативний взірець сучасної мистецької кінематографії.

Дня 17-го листопада 1957 р., ненадійно помер
НАШ КОЛЕҐА
†
д-р Олексій МАЛЮШИЦЬКИЙ

Покійний народився 11-го березня 1905 року в с. Ляховім, на Київщині. Закінчив Київський Ветеринарний Інститут у 1926 р. Працював викладовцем у Ветеринарному Технікумі в Ново-Українці. На еміґрації з 1944 р. в Німеччині, а з 1950 р. в Америці, де Його постигла смерть.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

ОБ'ЄДНАННЯ АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРИНАРНИХ ЛІКАРІВ

Фальшиві 20-долярові банкноти

Ню Йорк. — Державний урядовець остерігає громадянство проти фальшивих 20-долярових банкнотів, які невідомі злочинці „пустили в обіг", гадаючи, що перед Різдвом легше буде їх розіпхати, бо в крамницях панує великий рух. Ці банкноти невдало підроблені, і їх легко пізнати, коли їм тільки докладніше приглянутися. Досі вже заарештовано в цій справі 20 осіб, з того 6 в Ню Йорку. Ці підроблені 20-долярівки викрили в Ню Йорку, Ню Джерзі, Филаделфії, Коннектикаті і Маямі. Досі знайдено фальшиві 20-долярівки між такими банкнотами: на тій стороні, де є президент Джексон, наліво від нього є печатка „Федерал Резерв Бенк оф Ню Йорк, а в ній всередині буква „B" (латинська). Внизу в правому куті є знак „M 43". Агент ФБІ виясняє, що вище описані банкноти не мусять бути фальшиві, але між ними знайдено підроблені 20-долярівки. Щоб ствердити, чи банкнот підроблений, треба його порівняти з іншою 20-долярівкою. Хто сам не може цього зробити, нехай звернеться до поліції.

Міні відкидає пропозицію замороження заробітних платень

Атлантик Сіти. — Джордж Міні, президент об'єднаних АФП-КІО, як теж інші провідники американського світу праці, відкинули дуже рішуче пропозицію Ричарда Дж. Ґрея, президента відділу будівельних робітників при АФП-КІО у справі замороження заробітних платень в 1958 році, що мало б бути — на думку Ґрея — важливим фактором у боротьбі з інфляцією. Виступаючи на конвенції будівельних робітників, Міні заявив, що пропозиція Ґрея йде по лінії інтересів „великих підприємців" і з неї скористають вони, а не робітники. На думку Міні, тільки збільшення купівельної спроможности широкого загалу, базоване на вищих платнях, буде найкращою охороною проти інфляції. Пропозицію Ґрея підтримав тільки секретар праці Джеймс П. Мічелл, який у своїй промові під час конвенції заявив, що вона заслуговує на пильну увагу і здійснення. Провідники АФП-КІО, які відбувають свої наради паралельно з конвенцією будівельних робітників, вирішили перевести заплановане виключення спілки шоферів, очолюваної Гоффою, з членства в АФП-КІО. Справа ця буде передана ще на остаточне затвердження пленуму екзекутивної Ради АФП-КІО і дворічної конвенції, що починається в п'ятницю цього тижня.

Почали будувати перший атомовий кружляк

Квінсі, Массачусетс. — 2-го грудня американська фльота почала будувати бойовий атомовий корабель — кружляк „Лонґ Біч". Це сталося докладно 15 років після того, як людина навчилася використовувати атомову енергію. Церемонію закладин цього корабля проводив командант Атлантійської фльоти ЗДА і головний командант морських сил на Атлантику держав Північно-Атлантійського Пакту (НАТО) адмірал Дж. Райт. Він сказав, що ці закладини, це милевий крок в розбудові оборони країни і в розвитку використання атомової енергії. Адмірал Райт сказав, що фльота має дві цілі. „Збільшити офензивну силу нашої могутньої Стратегічної Повітряної Команди і розбудувати збірну оборону для нас і наших союзників". Цей кружляк є 721 стопу завдовжки, і він має бути готовий до початку 1961-го року. — 2-го грудня 1942 року Енріко Фермі стояв перед першим у світі атомовим реактором в університеті в Шикаґо, рівно 15 років пізніше починають будову першого атомового кружляка.

СТІВЕНСОН ПІСЛЯ ЗУСТРІЧІ З АЙЗЕНГАВЕРОМ

Зустріч през. Айзенгавера із двократним кандидатом на Президента Адлеєм Стівенсоном проходила дружньо, не зважаючи на те, що Стівенсон відмовився їхати до Парижу. На фото: Стівенсон розмовляє з журналістами після своєї конференції з през. Айзенгавером.

В Чехословаччині проголошено амнестію, але тільки для кримінальних злочинців

Прага. — Чехословацький уряд проголосив з нагоди призначення Антоніна Новотного на нового президента ЧСР амнестію за менші провини і злочини, що їх, згідно з комуністичним кодексом, карають карою до трьох років. Амнестія охоплює всіх тих засуджених на три роки в'язниці, що їм залишається ще відсидіти в тюрмі шість місяців. Стосується вона тільки злочинців, засуджених за такі злочини, як зґвалтування, душогубство, грабунок і в деяких, менше важливих випадках за шпигунство. Не скористають з амнестії особи засуджені за політичні „злочини" і за такі проступки проти комуністичної „моралі", як занедбування родини, спекуляція, торгівля чужоземною валютою, хуліґанізм і шоферування в п'яному стані (якщо воно було причиною смерти чи поранення). Празьке комуністичне радіо сповістило, що проголошення амнестії було уможливлене „єдністю почувань і думок" серед чехословацького народу і його „відданістю комунізмові". Почали звільнювати з в'язниць амнестованих вже в понеділок дня 2 грудня ц. р.

Бенсон старається допомогти фармерам і не думає резиґнувати

Вашинґтон. — Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон промовляв на пресовій конференції і закликав своїх противників до праці для допомоги фармерам замість домагатися його резиґнації. Бенсон заявив, що думає продовжувати свою працю на становищі секретаря рільництва, хоч деякі республіканці домагаються, щоб президент Айзенгавер звільнив його з теперішнього становища. Секретар рільництва додав, що буде боротися за те, щоб у фармерській програмі здійснити такі зміни, які оздоровили б американське рільництво під економічним і моральним оглядом. Бенсон заявив, що хоче „дещо вияснити атмосферу" та опрокинути поголоски про свою резиґнацію. Але в політичних колах додають до цієї заяви Бенсона, що його прихильники домагаються від нього, щоб він почав офензиву і тим способом скріпив своє становище. Бенсон заявив, що він минулого тижня предложив свою рільничу програму кабінетові Айзенгавера, який затвердив її в цілості. Бенсон буде домагатися, щоб Конґрес ухвалив законопроєкт про дозвіл продати закордонові харчів з урядових складів на суму 1,500,000,000 долярів. Бенсон заявив, що своєї заяви не узгіднював із Президентом ані з його головним дорадником Шерманом Адамсом.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — Б-во св. Василія, Відд. 339, повідомляє всіх своїх членів, що загальні Річні збори, відбудуться в неділю, 8-го грудня, о год. 4-ій по пол., в домі Укр. Громади — при 3322 Н. Лавренц вул. Проситься всіх членів, місцевих і позамісцевих обов'язково прибути, а також вирівняти свої членські зобов'язання. — А. Хромяк, предс.; М. Палько, кас., С. Лупацій, секр.

Посмертна Згадка

БУДЗ ІВАН, член 327 Відд. УН-Союзу в Мінеолі, Л. Ай., помер 3-го грудня 1957 р. Покійний нар. 1896 р. в с. Модричі, пов. Дрогобич, Зах. Україна. Полишив у смутку дружину Єлисавету, доньку Елєню, сина Юрія, брата Івана і сестру Марію. Тіло Покійного спочиває в пох. заведенні 190 First St., Mineola, L. I. Похорон відбудеться у п'ятницю, 6-го грудня, о год. 9-ій рано, з церкви св. Володимира в Гемпстеді, на цвинтар Holy Rood Cemetery, Westbury, L. I. — В. П. П!

• РОЗШУКИ •

Батько Володимир Афанасієвич Тур пошукує свого сина ВОЛОДИМИРА ВОЛОДИМИРОВИЧА ТУРА. Хто знав би про нього, або він сам, прошу писати на адресу: Paul PAWLENKO, 9224 S. Woodlawn, Chicago, Ill.

Наклович Лев пошукує НАКЛОВИЧІВ СЕРГІЯ, ЮЛІЯНА і ОЛЕГА, нар. в селі Довго-Мостиська, біля Перемишля. Прошу голоситися на адресу: Ярослав КОВАЛИШИН, 615 Pavonia Ave. Jersey City, N. J.

НИКОЛАЯ ДАНИЛОВИЧА, сина Ярослава, нар. в Товмачі, пошукує брат Стефан. ЮРІЯ НЕМИЛОВИЧА з Дрогобича, пошукують сестри. Пишіть на адресу: Julian JAWORSKYJ, 617 Olive St., Hannibal, Mo.

Пошукую брата, МИКОЛУ ЯВНОГО, родом з Зарудя. Останні відомості подав в році 1944 з околиці Хемніц, Східня Німеччина. Хто знав би про нього, прошу писати на адресу: Гр. ЯВНИЙ, 81 Grand Street, Jersey City, N. J. Заграничні часописи просимо передрукувати.

Клюфас Іван, урodж. в с. Ніновичі, пов. Ярослав, переселений на Схід, пошукує свого стрийка МИХАЙЛА КЛЮФАСА, сина Івана. Мав би перебувати в Ню Йорку. Хто знав би про нього, або він сам, прошу писати на адресу: Iwan ZYGA, 1563 Ridgewood Ave. Lakewood 7, Ohio

КАТЕРИНУ КАТРУК, нар. в с. Красилівка, пов. Товмач, воєвід. Станиславів — вийшла заміж за Юрка Авріяченого, який нар. в с. Горішні Кривотули, пов. Товмач, воєвід. Станиславів — пошукує Мартин Катрук, нар. в с. Красилівка, пов. Товмач, воєвід. Станиславів, син Тетяни і Володимира Катрука. Прошу писати на мою адресу: Marcin KATRUK, 223 Whitton St. Jersey City, N. J.

ТАРЗАН, ч. 3977. Чи вже успіх?

THE FRENCHMAN STEPPED FORWARD, STABBED QUICKLY--

THE APE-MAN ELUDED THE THRUST BUT SLIPPED ON A PATCH OF MOSS, AND --!

HENRI SAW TARZAN'S KNIFE DROP AS HIS HEAD CRACKED AGAINST ANOTHER LOG-- AND WITH A CRY OF TRIUMPH, PLUNGED DOWN FOR THE KILL!

Distr. by United Feature Syndicate, Inc.

Француз скочив уперед і швидко вдарив ножем...

Мавполюдина ухилилася від удару, але поковзнулася на моховi і...

Генрі бачив, як з руки Тарзана випав ніж, коли його голова вдарилась об другу колоду... і з тріюмфальним окликом ударив вниз, щоб забити!